Skänkt till Svenska
Museet 2600 Park ave
Mpls Minn Jan 7de 1956
av
Theodor G Mattson
Little Falls Minn

Utan tvifvel blefvo många lefvande begrafna med de döda.

ADERTON MÅNADERS FÄNGELSELIF

— UNDER —

REBELLERNAS FLAGGA.

TECKNADE UR EGEN ERFARENHET FRÅN

Belle Isle, Danville, Andersonville, Charleston, Florence och Libbyfängelserna

— AF —

S. S. BOGGS,

f. d. Sergeant vid 21sta Illinois Infanteri.

Öfversatt från Engelskan och utgifvet af en gammal Svensk veteran,

ANDREW T. THOMPSON,

f. d. Korporal Co. C, 9de Illinois Kavaller

MILWAUKEE, WIS.
RIVERSIDE PRINTING COMPANY,
1892,

FÖRORD.

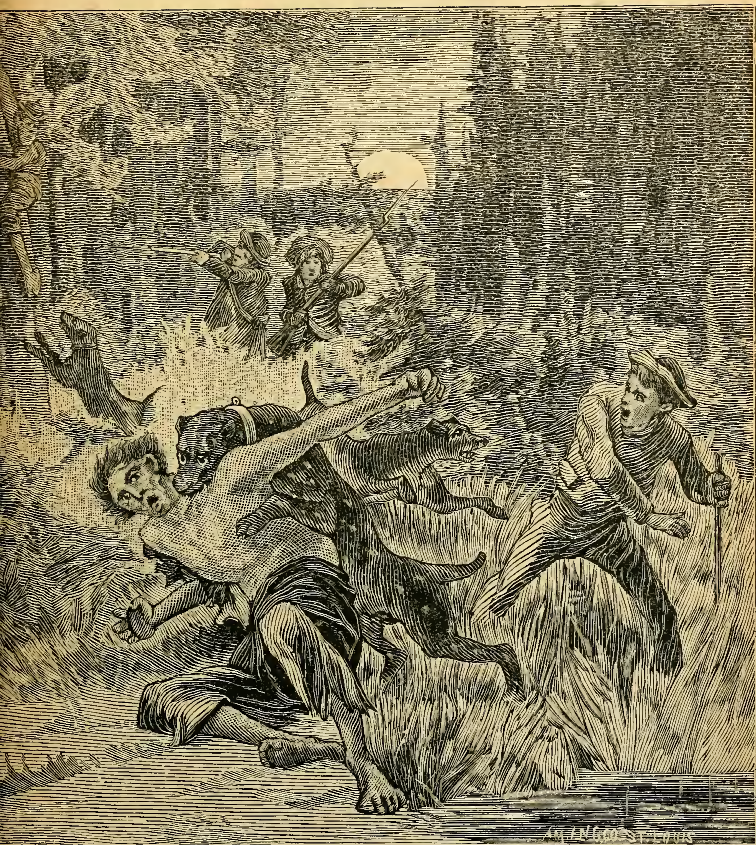
Nyligen uppmärksamgjord genom "ex-Prisoners Associations" statistiska uppgifter, att utaf alla dem, som frigåfvos från Sydstaternas fängelsehelfveten endast cirka 20 procent nu äro i lifvet, och tillfullo inseende, att om några få år den siste ibland oss skall hafva lemmat denna jordiska tillvaro,—syntes det mig såsom en pligt, icke allenast mot oss sjelfva utan äfven fastmer till deras minne, hvilka redan hafva utbytt detta lifvets mödor och försakelser mot ett bättre, att vi försöka, så godt sig göra låter, till efterverlden lemna några af dessa mörka taflor ur vårt fängselslif. Naturligtvis veta vi, att vi ej kunna återgifva alla dessa fasansfulla fängelsescener i all sin gräslighet, hvarföre vi ock utesluta några af de mera upprörande. De, hvilka icke erfarit, hvad dessa fångar hos rebellerna utstodo, kunna ej tänka sig möjligheten af något så grymt och barbariskt i vår upplysta tid. Men våra grymme vaktares hjertan voro förhärdade. Desse hade nämligen förut varit slafuppsyningsmän och just derföre blifvit valde till fångvaktare. De voro ryktbare för sin grymhet och ansågos derföre såsom varande serdeles lämpliga som pinoredskap för dessa hjelplösa, utmerglade fångar, isynnerhet dem, som saknade penningar eller värdesaker. Grymma meniskor äro alltid fega och i krigstid söka de upp de ställen, der de kunna vältra sig i grymhet och laster af alla slag, utan fara för sitt eget

skinn. Den Konfedererade styrelren, kastande all heder och pligtkänsla öfverbord, utsökte just dessa mensklighetens afskum, såsom vaktare och fångknektar för sina hjelplösa offer och dess president visade aldrig någon benägenhet att utbyta dessa demoner, mot mera humant folk, ändock han fullkomligt hade reda på tillståndet inom fängelserna genom ingågna rapporter från fängelseinspektörer och petitioner från de mera bildade klasserna inom sydstaterna. Jag vet att de mörkaste episoderna af dessa så hemska fängelseminnen, skola falla i glömska, då de siste af de öfverlefvandes tunger hafva tystnat. Något härom har dock blifvet skrifvet, deribland en utmärkt skildring af John McElroy, hvilken alla verkliga patrioter borde läsa, då den är sann, varande stödd på historiska fakta. Jag känner väl till, att de, hvilka tilläto denna barbariska behandling, nu söka att draga hartassen deröfver. (d.v.s. att om möjligt hindra, att något derom blir kungjordt).

Emellertid vill jag nu låta läsaren af denna lilla bok, med mig genomgå nära aderton månaders fångenskap under rebellernas Flagga; och så kortfattad, som möjligt, skall jag uppdraga ridån till detta drama, såsom jag sjelf har sett och genomgått detsamma.

SAMUEL S. BOGGS,

f. h. sergeant vid Comp. E. 21 Illinois Infanteri.

M. Hogan, Co. A., 16de U. S., söndersliten af blodhundar.

FÖRSTA KAPITLET.

Tillfångatagna vid Chickamauga — Sända till Atlanta — Med våld beröfvade filtar och kläder — Belle Island — Libby och "The Smith Building." — Dick Turner tager våra pengar och värdesaker — Åsnekött — Svältande och nästan nakna — "Uncle Sam" sänder oss 15 ton lifsmedel, kläder och medicin; genom Jefferson Davis och kabinettets åtgärder är denna hjelpsändning tagen i beslag — Richmondtidningar rekommendera köld och hunger för fångarne — Transporterade till Danville — Törst — Smittkopporna och Lunginflamation anställa härjningar — Vi gräfva en lång Tunnel — 86 'Yankees' (de fleste sjuka i smittkopporna), lyckas komma lösa, döljande sig i skogarne — Nästen alla dödade eller återförda i fängelse — Goda nyheter och bitter missräkning — Transporterade till Andersonville — Wirz — Pallissaden — En hög af döde — Skjutna vid den s. k. "Dödlinien," under vattenhemtning.

Vid utbrottet af det stora Upprorskriget år 1861, var jag 21 år gammal och skulle börja en verksamhet på egen hand. Jag var stark och frisk, i första blomman af min mannaålder. Hvad smärta och sjukdom ville säga visste jag knappast något om. I slutet af April ankommo nyheter att eld öppnats mot Fort Sumter och att rebellerna intogo regeringens fästningar och annan tillhörighet, och syntes vara beslutne att tillintetgöra Unionen. I de norra staterna diskuterades situationen grundigt och med stor ifver man och man emellan, då återigen i de södra, folket ej voro tillåtna att yttra sin mening derom, utan blefvo ledda att tro, att deras egodelar och rättigheter skulle

blifva dem fråntagna af abolitionisterna,* af de fria staterna. Listiga, som dessa Konfederationens ledare voro, drogo de fördel af den allmänna förvirringen och upphetsningen, sällande dessa missledda män till en armé, hvars uppgift det var, att öfverändakasta den bästa regering under solen. Männen i de djupa leden i rebel-armén hade blott en ringa andel uti sina ledares politiska knep. De voro i allmänhet hederliga och rättskaffens, färdiga att uppoffra lif och lem för någon oförätt mot dem eller deras land.

I de norra staterna var befolkningen indelad uti de pligtrogna Demokratiska och Republikanska partierna, som önskade bibehålla Unionen, och de s. k. "Copperheads," som återigen arbetade på alla sätt, med både penningebidrag och i öfrigt visad sympati, att hjelpa rebellerna nedrifva densamma. Sålunda höll denna "Rebelliska Stormvind" på att sopa bort "Fair Columbia" från listan af nationer.

Handsken var kastad och Regeringen begärde hjelp. Jag med flere andre unge män i grannskapet, togo farväl af våra hem och framtidsutsigter och inskrefvos i rullorna af 21sta Illinois Volontär Infanteri, med Ulysses S. Grant, som dess öfverste. Vi marscherade in i fiendelandet, deltagande i många af de bataljer och uppskakande scener, på hvilka soldatens lif var så rikt från 1861 till på hösten 1863, då bataljen vid Chickamauga levererades, hvars detaljer läsaren dock må sjelf inhemta från historien om "the great Rebellion."

Det var vid middagstiden. Rebellerne gjorde ett förtvifladt anfall. Det var ett förfärligt tumult. Luften

*De som ifrade för slafvarnes frigifning och slafveriets afskaffadde.—Öfvers. Anm.

syntes full af kulor, rök och dam och rebelltjut. Män föllo på alla sidor om mig. Vi voro midt uppe i ett utsinnigt handgemäng. Några af de våra hade lyckats rädda sig genom flykt i tid, men nu var allt återtåg afskuret. Vi voro i valet att antingen bortkasta våra lif, utan att dermed gagna den goda saken, eller gifva oss.

Vi blefvo hastigt afväpnade och drifna till eftertruppen af den Konfedererade armén samt noga bevakade. Flere fångar anlände, till dess ungefär 900 voro samlade på stränderna af Chickamaugabäcken. Vi fingo sedan marschera 10 eller 12 mil och blefvo slutligen inlastade i några godsvagnar och per jernväg forslade till Atlanta, Ga., hvarest de instufvade oss i en stor slafinhägnad. Ett bord inbars, hvarpå placerades bläckorn och penna samt en "blankbok." En rebel-Major skrek ut: "Gif akt, "Yanks!" Om der fins någon sergeant ibland Er som kan skrifva, så vill jag ha' hit honom för att skrifva in alla Era namn i den här boken." En af våra sergeanter steg fram och vågade föreslå att hvar och en blef tillåten skrifva sitt eget namn, i hvilket fall det vore mera troligt att samtlige namn blefvo rätt stafvade. Majoren sade "All right!" Männen skrefvo sina namn och blefvo derefter ledda genom en smal gång till en annan inhägnad. Majoren observerade skrifningen med intresse, till dess 25 eller 30 hade tecknat sina namn, då han yttrade: "Förbanna mej tror jag inte Ni allihop har boklärdom."

En af vakten, språkande an en medborgare som stod lutad mot stängslet, sade: "Oh! Mr. Hunt, vi har fått ihop en hel hög skolmagistrar, di kan djäkelnanamma skrifva hvar eviga en." Jag skref äfven till slut mitt namn och blef ledd genom den trånga gången. Två af vakten lade beslag på mig och fråntogo mig knif,

hatt, filt och skodon; detta gjordes i all hast och jag blef befald att tiga och gå till bortre ändan af inhägnaden, dit vakten redan hade fört mina i det närmaste afklädda kamrater, infösta i ett hörn som en skock klippta får. Några hade endast skjorta och kalsonger. (Eget nog hade vi hitintills fått behålla pengar och värdesaker). Efter att hafva blifvit undfägnade med något majsbröd, blefvo vi derpå med ett godståg transporterade till Richmond, hufvudstaden i de Konfedererade staterna. Efter 3 eller 4 dagars färd anlände vi till Jamesfloden, midtimot Richmond, omkring kl. 10 på aftonen; gingo öfver en bro till Belle Island, gingo så ned några steg och genom ett jernverk, hvilket öfverallt glödde af smält och rödglödgadt jern. George Baker, som gick strax framför, sade då till mig: "Sam, här ser Du jernverken, och helfvetet är nästintill." Han hade rätt, ty Belle Island var ett af rebellernas helfveten. Vi blefvo sedan drifna till en öppen plats på ön, upptagande cirka sex acres mark, omgärdadt af ett grundt dike. Jorden som blifvit uppkastad från nämnda dike, bildade en låg vall, på hvilken vakten gick af och an. Vi blefvo befalda att lägga oss ned på någon plats, som ej var upptagen och bibehålla denna liggande ställning, i annat fall var vakten beordrad att skjuta oss.

Det blåste en kall snöblandad vind från Jamesfloden, Platsen der vi lågo var helt och hållet utsatt för väder och vind; icke ett tält eller något annat sorts skydd, icke en eld och som vi hade fastat hela dagen voro vi hungriga, frusna och eländiga till ytterlighet. Några hade hvarken byxor, rock eller filt och vi voro nödsakade att tränga oss tillsammans, som frusna svin, försökande öfvertäcka oss med bitar af tältduk och andra trasor som vi hade fått vid Atlanta.

Vi voro karlar som hade pröfvat på soldatlifvet under flere år och ofta sofvit på den kalla, våta marken i våra genomblötta kläder, men detta var betydligt svårare än något vi hitintills erfarit, dertill kom att vi ej fingo resa på oss och taga någon rörelse. En del af våra kamrater ledo förfärligt af inflammerad och oförbundna skottsår, hvilket framkallade kvidanden från deras torra, feberheta läppar. Vi voro oförmögna att hjelpa dem och kunde ej ens gifva dem en droppe vatten. Oaktadt Jamefloden ej var många alnar ifrån oss, hade det varit säker död at försöka uppnå den.

Omkring kl. 9 följande morgon blefvo vi räknade och fingo vår ration, bestående af ett stycke osaltadt majsbröd, vid pass en half tegelstens stortek,* och fingo tilstånd att hemta vattan ur floden. På en annan del af ön voro en massa fångar, nästan alla tagna vid Gettysburg. Desse hade vistats här flere månader och voro nu reducerade till lika många skelett, trasiga och fulla af ohyra. Ett fåtal af dem hade några trasiga tält, de öfrige hade ej något skydd mot väder och vind. De läto oss qvarstanna flere dagar på ön, till dess vi slutligen blefvo förda öfver floden till staden Richmond. Officerarne och de svårt sårade blefvo skilda från oss, då vi blefvo intagna i det infama Libbyfängelset, der våra namn, kompani och regemente blefvo antecknade, och sedan derifrån sända till "the Smith-building," ett fyravåningars tegelstenshus, med kala väggar och golf. Vi togo våra platser i bygningen och började diskutera situationen. Några af oss hade i all hemlighet blifvit varnade då vi lemnade Belle Island, att

---

*Amerikanska teglet är ej mer än hälften så stort som det svenska.

våra penningar och värdeföremål skulle fråntagas oss i Richmond.

Ännu så länge hade dock ej något sådant försök gjorts. Vi gömde våra pengar i skosulor och uniformsknappar och på alla sätt hvarmed vi trodde oss kunna föra rebellerna bakom ljuset. Under tiden vi voro sysselsatta härmed, öppnades dörren och en Rebellofficer med låg panna och grymt utseende kom in, följd af en slaf, som på hufvudet bar ett bord med en derpå placerad blankbok. Officeren kommenderade: "Gif akt, fångar! Formera linie! Dubbla led!" Vi gjorde så. Några vaktare stationerades framför och bakom oss och vi blefvo beordrade att stå stilla och iaktaga tystnad.

Officeren tog till orda: "Jag är Major Turner, tjenstgörande disciplinofficer i Richmond, Amerikas Konfederade Stater. "Min regering har utfärdat order, att Ni till mig skola utlemma peningar och andra värdesaker som Ni innehafva. Edra namn såväl som det kompagni och regemente Ni tillhöra, skall noggrant införas i denna bok och då Ni blifva utbytta eller befrias genom lösen, skall allt till Eder återlemmas. Att så skall ske lofvar jag i den Konfedererade styrelsens namn. Jag gifver Eder nu ett tillfälle att sätta Edra peningar i säkerhet, men då jag emottagit hvad Ni öfverlemna, komma Ni att undersökas af mina män, hvilka förstå sin sak och hvad de finna, blifver beslagtaget."

En af de våra utbad sig tillåtelse att framställa en fråga, hvilket äfven beviljades. Vår kamrat sade: "Major Turner! då Ni här handlar helt och hållet i den Konfederade Regeringens namn, skulle Ni ej då, i egenskap af dess agent vilja lemma oss qvitto på våra pengar?

"Nej, jag är icke här för att onödigtvis förspilla min

tid och nu är jag färdig att mottaga Edra dyrbarheter.' Det öfverlemnades ej obetydliga peningsummor. De karlar som skulle verkställa undersökningen inkommo och visade sig äfven förstå sin sak. De penningar som blifvit gömda i uniformsknappar gingo förlorade. De försökte knapparne med en knif och om de dervid ej söndertrycktes, togos de af rockarne. De funno emellertid ganska mycket, fastän något var så väl gömdt, att det trotsade alla deras ansträngningar. En lade flere sedlar mellan bladen i sin tuggtobak, och hade densamma sedan i munnen. Då de undersökte hans gap, lät han tobaken helt vårdslöst nedfalla i handen till dess undersökningen var verkställd.

Det behöfver väl ej omnämnas att vi aldrig återfingo de pengar vi nödgades frånlemna oss. Här likasom på Belle Island fingo vi det vanliga stycket majsbröd en gång om dagen, plus en ynklig portion s. k. "buggysoppa," som hufvudsakligen var kokad på ärtstjelkar, någongång äfven med kött, som hade den mest förskräckliga lukt. Vi blefvo underrättade att det var åsnekött och utaf refbenens runda form visste vi att det ej kunde vara oxkött. Dagar och veckor förgingo och vi magrade hastigt af. Några voro döende i lunginflammation och andra formligen svulto ihjel. Vi hade dock godt om vatten, då det fanns vattenledning i hvarje afdelning. Vid denna tid fick vår regering vetskap om att rebellerna låto oss vara nästan nakna, svältande och inhysta, dels i ouppvärmda byggningar och dels på en plats på Belle Island, som saknade allt skydd mot väder och vind. Vår regering anhöll då, genom kommissionären för fångars utbyte, om tillstånd att hålla oss med lifsförnödenheter, kläder och medicin, hvilket äfven af rebellerna beviljades. Ett förråd af om-

kring femton ton blef oss tillsändt öfver gränsen med en parlamentärbåt. En obetydlig del häraf kommo fångarne till del, det öfriga skeppades direkt till rebellarmén, ditbeordrat af Jefferson Davis och hans kabinett. Ännu i dag finnas handlingar qvar, som derom bära vittnesbörd.

Genom rebellernas falskhet hade allt utbyte af fångar upphört. Med vilkor om utbyte frigaf General Grant 12,000 Konfedererade vid Vicksburg. De blefvo omedelbart beväpnade och afsända till den armé, som stod under befäl af Lee. Då åter ett utbyte af fångar skulle ega rum, påyrkade vår regering 12,000 fångars frigifvande, i deras ställe hvilka Grant lösgifvit. På detta ville emellertid icke rebellerna gå in. Det uppreste sig äfven andra hinder för fångars lösgifvande och utvexling. Regeringen kunde ej ärofullt eller med säkerhet göra utvexlingar på de vilkor, som af fienden uppställdes.

Rebellerna syntes nu hafva föresatt sig att svälta och tortera oss, i afsigt att dermed åstadkomma sådan rörelse i de Norra Staterna, att Regeringen skulle se sig tvungen att ingå på deras ohederliga vilkor, och att på samma gång så vanställa och förstöra oss, att då de fingo sina vilkor veviljade, vi skulle vara odugliga till krigstjenst.

Ungefär vid denna tid, uttryckte Richmond tidningarne sina farhågor, att den stank som kom från fängelserna, hotade att blifva farlig för de sanitära förhållande inom staden och "att det vore bättre förtflytta dessa 'Lincoln-hirelings' (Lincoln legodrängar), dit, der mager kost och kall väderlek borde reducera dem enligt naturens lagar." Följaktligen sändes vi till Danville, Va.

Vi ankommo till Danville omkring den 10 December. Här hade de förvandlat några stora stenhus och tobaksfabriker till fängelser. Cirka 500 af oss blefvo inhysta i

Återfångade.

det s. k. "fängelse No. 5." Nära intill låg ett stort magasin, till hvilket befolkningen från kringliggande trakt, förde sitt tionde. Detta var en sorts taxering, utgörande 1-10 af alla landtmannaprodukter, som de tvungos att erlägga till rebellerna.

Stora kvantiteter kål och andra trädgårdsalster upplades i detta magasin. Rebellerna togo reda på alla de fångar, hvilka voro tunnbindare och satte dem att tillverka kärl. En massa slafvar skuro kålen för att sedan göra den till surkål. Blad och stjelkar, både omogna och väl mogna, kryddade med mask, kållus och tobakssaliv, fingo vi nu till efterrätt och vi voro glada deråt, då det ej minskade våra andra rationer.

Vi samlades omkring den affallshög, som låg på fängelsegolfvet, krypande på alla fyra, bölande och bräkande som boskap och otåliga för vår andel i "fodret." Med den tillökning, som nu kommit oss till del, bestående af kålblad och en smula fläsk, eller i stället en rå sötpotatis, blefvo våra rationer mycket bättre här än i Richmond. Vi ledo dock mycket af törst.

För hvarje lag bestående af tio, var det tillåtet att sända en man med ett ämbar till vattenhemtningskåren, som en gång dagligen under bevakning, sändes till Danfloden, liggande på ett afstånd af cirka 500 fot. Vi sände alltid vår starkaste man. Skulle han stupa af mattighet eller af en eller annan orsak spilla ut vattnet, fingo vi vara utan för den dagen. Under loppet af Januari skördade smittkopporna och lunginflammation många offer. Vid ett tillfälle hade vi 86 fall af smittkoppor i vår byggning och många voro sjuka af andra orsaker. Somliga dagar förgingo, under hvilka vi hvarken fingo vatten eller föda. Rebellerna fruktade att blifva smittade. Vid dylika till-

fällen utstodo våra febersjuka kamrater förfärliga lidanden. Rebellerna hade synbarligen fått mera om händer, än de kunde sköta. De blefvo mindre vaksamma, då de antagligen trodde oss vara allt för försvagade, att försöka undkomma. Emellertid hade några af oss arbetat ett hål genom golfvet och från samma börjat gräfva en tunnel. Den uppgräfda jorden inkastades i en gammal källare. Som verktyg vid gräfningen användes en s. k. "addz" (hammare som tunnbindare använda) och ett gammalt dörrgångjern. Efter tre veckor hade vi fått vår tunnel 147 fot lång. Den gick fram under vaktlinien, ett högt plank och slutade under ett hus, som beboddes af en negerfamilj. Åttiosex lyckades undkomma. Då det upptäcktes var det redan midnatt. Hela staden var i rörelse och upphetsningstillstånd. Gevärskott och klockringning. Den alarmerande nyheten att "the small-pox-Yanks" hade kommit lösa, gick, som en löpeld öfver landet. Beväpnade män medförande hundar, utsändes i alla riktningar, för att genomleta nejden. Inom tio dagar voro nästan alla flyktingarne dödade eller återförda. Många, som då de lemnade fängelset, voro febersjuka och i detta tillstånd äfven nästan utan kläder, dogo i skogarne.

Samma natt tunneln blef färdig, togo vi skodonen från de obegrafne döde och från dem, som voro urståndsatta att fly eller icke visste om tunneln, ty den samma var gjord i största hemlighet. Dessa skodon blefvo till stor nytta, isynnerhet som vi måste gå igenom törne- och björnbärsbuskar. Vi vågade ej hålla oss på vägar och stigar, utan spridda togo vi vägen genom skogar och snår, hvar och en väljande sin egen kosa, vadande eller simmande öfver vattendrag och strömmar och under dagen döljande oss i snår och höstackar. Det var i medio af

Februari. Nätterna voro mörka, regniga och ibland föll det snö. Min usla beklädnad såväl som min kropp var söndersargad af taggiga buskväxter och jag kunde icke se tio fot framför mig. Under dylika förhållanden var det ej lätt att kunna komma fram fort och uppnå våra förposter, till hvilka det var cirka 200 mil. Blodhundarne spårade upp mig och jag blef snart fasttagen och återförd till fängelset, der jag stannade till i Mars. Vi blefvo då berättade att en fångutvexling hade öfverenskommits och vi skulle återföras till de våra.

Morgonen derpå inlastades vi på ett godståg och började resa norrut. Det fanns flere orsaker, som gjorde att vi trodde att färden gälde *"God's Country." Då fick det insjunkna ögat nytt lif och det stackars hjertat började till och med åter att slå nästan med glädje, vid hoppet att ännu en gång få se hem och vänner. Anlända till Petersburg, öfverfördes vi till ett annat tåg och alla försigtighetsmått vidtogos till förekommande af rymning. Tåget satte sig i rörelse söderut, men hvart, visste vi ej. Det gnällde och gnisslade i väg för fem eller sex dagar.

Efter åtskilliga tågmissöden, misslyckade rymningsförsök m. m. anlände vi till Macon, Ga. Från Macon gick färden fortfarande söderut, öfver en jernvägsbank, gående nästan hela sin sträcka genom täta furuskogar och dystra sumpmarker fyllda af klängväxter. Efter en färd af omkring 60 mil, befunno vi oss på en öppen plats, utefter hvilken sju eller åtta hus voro uppförda, alla af groft timmer. Taken fasthöllos genom stänger, som voro lagda tvärsöfver. Detta, fingo vi veta, var Andersonville. Vi

---

*Kan härvidlag öfversättas med vårt eget, eller det bästa af alla land.

fördes från vagnarne till en plats, belägen strax öster om stationen. Der varseblefvo vi, i samma väderstreck en ofantlig "stockade." Under de sista dagarne af resan hade vi ej tillgång på vatten och ledo gräsligt af törst. Den fraktvagn i hvilken jag befann mig, hade användts för kalktransport och en half tum tjockt kalkdam betäckte golfvet, då vi inlastades i Petersburg. Omkring sjuttiofem lastades i hvarje vagn och vid minsta rörelse rök dammet vida omkring. Våra tungor voro torra och läpparne sönderspruckna. Två dogo under transporten, i den vagn hvari vi befunno oss. En liten bäck rann fram helt nära oss, men bevakningslinien var emellan oss och densamma. Då jag som bäst underhandlade med en af vakten, att låta oss få komma fram till vattnet, framred på en grå, svankryggig häst, en liten grinig rebellkapten, skakade sin revolver framför mitt ansigte och framhväste: "Du ferbannete Yankee! Vänt bare Du und Du skall få så meket vatten att Du nog skall trunkne i det." Han red rundt omkring oss flere gånger, skräflande och svängande revolvern, der han satt i sadeln, svärande än åt vakten, än åt oss. Sedan han öfvertygat sig om att vi ej innehade något som kunde vara värdt att oss fråntagas, började han indela oss i grupper om nittio i hvarje och sedan i detachementer. En af våra sergeanter blef satt att tillse hvarje grupp och en öfver hvarje detachement. Vi fingo vid denna tid veta att detta var Kapten Wirz, chef för det inre af fängelset.

Vi beordrades framåt marsch till den väldiga s. k. stockaden. Vi rörde oss långsamt och under plågor framåt. Vår sinnestämning var den mest förkrossade. På båda sidor var denna samling af trasiga, smutsiga skelett, pådrifven af dubbla vakter, ehuru, om fångarne

äfven haft tillfälle att rymma, de ej skulle haft nog kraft dertill. Vi närmade oss de väldiga timmerväggarne och de massiva portarne, som skulle tillslutas efter oss, utestängande sista hoppet om frihet och lif för oss alla. Den rysliga syn, som tedde sig vid ingången — en hög af hemska lik, hvilkas ögon glindrade med en stenartad glans och å hvars vanstälda, smutsiga ansigten, hunger och lidande af alla slag, hade tryckt sin stämpel; det långa tofviga håret och den nästan köttlösa gestalten, omsvärmad af otäcka insekter—läto oss ana, att här något dylikt äfven väntade oss. Rebellerna, väl vetande vi voro desperata, vidtogo alla försigtighetsmått att förekomma en uppresning. Artilleristerna stodo färdiga vid sina kanoner, laddade med skrot, för att vid minsta anledning, låta dem sopa ingångarne.

Slutligen var allt i ordning. De grofva bultarne drogos undan. Porten svängdes upp på sina massiva jernhakar. Vi gingo in i detta helfvete på jorden, kännande oss helt och hållet afsöndrade från den yttre verlden och fullkomligt beroende af våra grymme vaktare.

Bäcken som rann genom inhägnaden utpekades för oss. Då vi voro nära att förgås af törst, rusade vi dit. Vattnet blef snart grumligt. Två kamrater, som icke kände den fara för hvilken de utsatte sig, gingo på andra sidan den s. k. "dödlinien," för att få klarare vatten. Båda nedföllo döda i vattnet, skjutna af vakterna på vallen. Vi vågade ej undanflytta deras kroppar förr än en rebellofficer slutligen kom tillstädes. Vattnet, rödt af våra kamrater blod, gjorde slut på drickandet, till dess deras lik blefvo undanskaffade. Vi hade ännu ej varit här tio minuter, och två af oss voro redan färdiga att kastas på likhögen, som vi sågo strax utanför ingången

ANDERSONVILLE PRISON. (CAMP SUMTER.)

AS IT APPEARED AUGUST 1st 1864 WHEN IT CONTAINED 35,000 PRISONERS OF WAR.

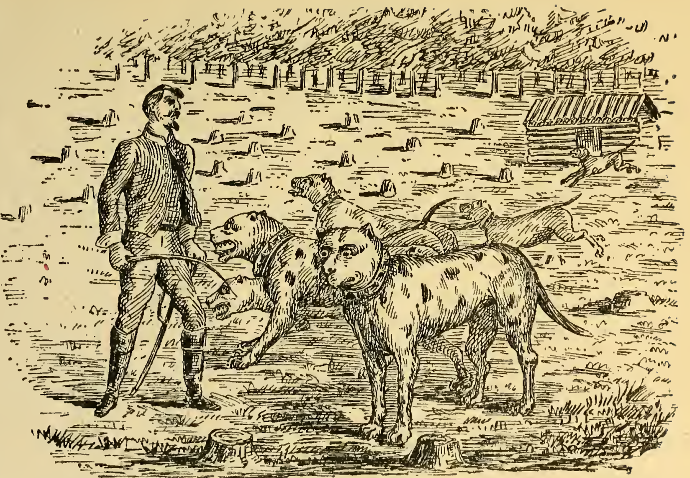
DRAWN FROM MEMORY BY THOMAS O'DEA (LATE PRIVATE Co. E 16th REGT MAINE INF. VOL.)

MOSS ENG. CO. N.Y.

Andersonville-fängelset.

De undgingo på så sätt den förfärliga tortyr, som var ämnad dem och oss. Om jag visste att jag återigen skulle genomgå den, skulle jag stiga öfver "dödlinien" och bedja vakten visa mig skonsamhet, genom att genombora min kropp med en kula från hans gamla "Queen Anne"-musköt.

Rebell-Kapten Wirz på sin dagliga visit hos Blodhundarne.
De stora hundarne "Spot" och "Nero."

ANDRA KAPITLET.

Andersonvillefängelset, som det var anordnat af Howell Cobb och John H. Winder — 'The Stockade'' — Tortyrinstrument — Blodhundar — Vattenförrådet — Vår sängplats — Belle Island omigen — Våra hufvudsakliga sysselsättningar — Tjufbandet — En ny slags mathamtare — Några matkärl, beklädnad eller sängkläder, kommo oss aldrig till del — Konfedererade soldater vid Front Brave, voro menskliga — Fångar plundras vid ingangen, af Hume, Duncan, Winder och Wirz, djeflar i menniskoskepnad — "Hook Nose" dödad — Kontrasten mellan männen från Georgia och Alabama — Doktorer nekade att behandla negersoldaternas sår — En hvit sergeant, tjenstgörande vid negersqvadronen mördad — Elfva procent af fångarne dogo under April — Öfver tiotusen innysta i en tolf acres inhägnad — Orenligheter af värsta slag från tre till tio tum tjockt — Milliontals med flugor och mask — 'Plymouthpilgrimer'' — Egendomspekulationer — Återigen något om tjufbandet.

Genom kontrakt med Howell Cobb och John H. Winder hade den konfedererade styrelsen låtit bygga och anordna Andersonvillefängelset på en sådan plats, dit det skulle vara omojligt för våra trupper att intränga och tydligen äfven i ändamål att tillintetgöra sina fångar med naturliga hjelpsmedel, såsom långsam uthungring och utan något sorts skydd, utsatta för en brännande sol, regn, dimmor och de dödliga smitto-ämnen, som utdunstade från den osunda, dyiga gungjorden, af hvilken öfver tre acres af den centrala delen inom inhägnaden upptogs. Det har t. o. m. bevisats, genom vittnesmål af konfedererade, att det fanns många bra platser nära intill, med goda

vattenresurser och mycket bättre äfven i alla andra hänseenden än den plats, som utvalts och jag har aldrig hört Davis eller någon af hans befullmäktigade ombud kunna anföra någon rimlig orsak hvarföre denna dödsbringande sumpmark var inom fängelseområdet.

Det tjocka furutimret afröjdes på så sätt, att träden sågades i längder på tjugufem fot och sedan höggos så fyrkantiga, som deras groflek medgaf. En fördjupning på fem fot, gräfdes omkring sjutton acres mark. Stockarne sattes sedan ned i denna fördjupning tätt tillsammans, sålunda bildande ett solidt pålverk tjugu fot i höjd. Hvarje stock naglades sedan till ett tvärspant på utsidan, gående tre fot nedanför öfre kanten Inhägnaden var längst i norr och söder, på båda sidor sluttande mot sumpmarken. Genom denna rann en liten bäck, ungefär fyra fot bred och fem tum djup. Detta utgjorde fängelsets vatten förråd. På regelbundna afstånd från hvarandra stodo posterna, fyratiofyra till antalet och placerade nära toppen af pålverket, hvarifrån de kunde observera alla fängelsets delar.

Det fanns endast tvenne ingångar, både belägna på vestra sidan, omkring etthundrasextiofem fot från hvardera hörnet af inhägnaden och benämmdes dessa Norra och Södra porten. På insidan om pålverket och tjugu fot derifrån var den s. k. "dödlinien," som utmärktes af brädlappar fastsatta vid tre fot höga stakar. Det var belagdt med dödstraff för fångarne att vidröra eller gå utanför detta råmärke. Omkring stockaden och på lämpligt afstånd derifrån, voro uppkastade några jordvallar, tillräckligt höga, för att artilleriet skulle kunna sopa fängelseplatsen med bomber och skrot Omkring trehundra fot sydvest om Södra porten, högt beläget och dominerande

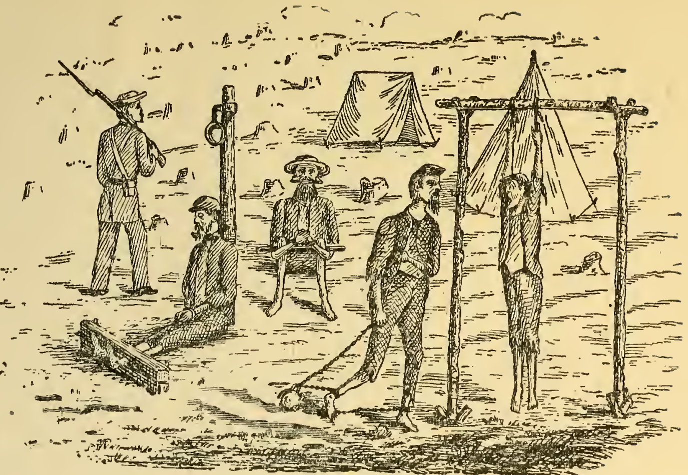
fängelset, var ett stort hus upptimrat, i hvilket rebellofficerarne voro inkvarterade. Den konfedererade flaggan svajade från en stång på framsidan af denna byggning. Nära denna flaggstång voro tvenne signalkanoner placerade, afsedda att varna hela rebellstyrkan i händelse af något försök från fångarnes sida, att återfå sin frihet. På flere ställen mellan detta hus och Södra porten funnos de olika tortyrinstrumenten utställda, såsom stockarne, tumskrufvarne, en taggig jernkrage, hand- och fotbojor, kedjeklot, etz. Det fanns tre olika stockstraff. Det första då offret stod på tåspetsarne, med händerna fastgjorda öfver en stång, på så sätt att hufvudet hårdt pressades framåt. Ett annat trästycke pressade samtidigt ryggen framåt. Det andra, då delinqventen sittande på marken med händer och fötter högt uppdragna och i denna ställning fastsatta vid en träkloss framför honom. Det tredje, var ett horisontalt träinstrument, hvarpå fången eller slafven placerades på ryggen med bundna händer och fötter. Hufvudet instacks i en dertill afsedd trälapp, hvilken sedan gradvis flyttades utåt, till dess kroppen och lemmarne befunno sig i en ytterst plågsam sträckning. Dessa tortyrinstrument voro hitförda från något ställe, der de synbarligen blifvit använda att hålla slafvar i tukt. Våra fångvaktare syntes vara ganska hemmastadda i deras användande. Omkring en half mil nordvest om fängelset är ett stort sandfält beläget, dit de döde fördes och packades ned i gräfda fördjupningar, utan lådor eller kistor nakna och endast öfvertäckta med ett tunnt lager af jord På vägen till omnämnda fält var ett hus uppfördt. Detta var afsedt för doggarne och blodhundarne. Desse voro till antalet omkring trettio eller fyratio. De nyttjades att undersöka angränsande skogar i och för att uppspåra

Spårhund.

fångar och slafvar, som rymt. Den lilla bäcken som rann genom fängelset. från vester till öster fick sitt vattenförråd från en massa källflöden nära fängelset, omkring hvilka rebellerna och en stor mängd slafvar hade slagit läger. Dessa läger med sina afloppstrummor hade sålunda sitt utlopp i den lilla bäcken. Strax utanför fängelset var ett stort kokhus, beläget på stranden vid bäcken och skulorna derifrån tillsammans med afloppet från rebell-lägret gjorde vattnet ungefär lika rent och välsmakande, som om det användts för rengöring af ett slagteri. På utsidan och rundt omkring pålverket voro en massa högar af furuknast och qvistar, uppstaplade. Dessa påtändes och höllos brinnande under mörka och dimmiga nätter för att upplysa granskapet.

Den plats som vi fingo tillåtelse att upptaga inom fängelset, visades oss af en sergeant, som tillhörde vårt detachement. Han förde oss i granskapet af nordöstra hörnet af inhägnaden, der vi blefvo uppställda i rader från norr till söder. En smal gång lemnades mellam hvarje rad af nittio. Efter detta började vi iordningställa våra sängplatser, der vi lågo som packade sillar. Det fanns ännu qvar några lemningar, från huggningen och arbetet med palissadtimret. De fångar, som varit der, somliga öfver en månad, hade användt nastan allt af detta öfverblifna virke till bränsle och äfven till att göra små skjul utaf. Andra hade gömt undan en del af de bästa stockarne och stickorna, såsom nyttiga vid framtida rymningsförsök. Emellertid fanns det dock ännu qvar några störar och annat träbråte. Med detta och med tillhjelp af soltorkadt tegel, byggde vi en någonting, som kunde föreställa en koja eller krypin. Den kunde användas i torr väderlek, men då det regnade, syntes det

Några sätt att tortera fångar, för rymningsförsök.

regna mera inne i kojan än utanför densamma och vårt tegel måste torka på nytt.

Våra rationer bestodo nu af en "pint" groft majsmjöl och omkring en "gill" ärter per dag.

Efter att hafva ställt till så väl, som möjligt för oss sjelfva och våra sjuka kamrater (hvilka voro många till antalet), gingo några af oss för att se, om vi skulle bland de tidigare ankomna, (då vi kommo dit funnos der omkring två tusen fångar), råka på några bekanta. Vi påträffade några af våra vänner, hvilka förut varit inneslutna i Richmond och på Belle Island. Fingrar och tår voro så förfrusna på många af dem, att de småningom ruttnade bort. De hade haft att utstå en svår kyla, då de hela vintern igenom varit på Belle Island, dåligt klädda och ute i det fria. Jamesfloden hade frusit till icke mindre än tre gånger och man kunde gående trafikera den samma. Många hade strukit med på ön och en massa hade dött der, men ombytet hade haft godt inflytande på flere, då de hade mera utrymme, bränsle och skydd mot väder och vind. De voro alla angelägna att få veta om det fanns några nyheter angående utvexling. Vi hade ej några för dem, annat än huru vi blifvit bedragna då vi lemnade Danville. De hade blifvit narrade på samma sätt, då de lemnade Richmond och Belle Island.

Tiden gick sakta och vi kände oss ytterst öfvergifna och utanför all civilisation. Då vi genom petition till den Allsmäktige, att han skulle uppmjuka våra vaktares hårda hjertan, uppsatte de godhjertade af Södra Staternas befolkning, petitioner till Jefferson Davis att afskeda Winder och Wirz, och tillsätta mera humane föreståndare. Hjelp kom dock icke.

Vi sökte att fördrifva tiden med att förbättra våra

skjul och att döda den ohyra, som hade börjat få det bästa af oss under flyttningen. Då solen sken varm togo vi af oss våra trasor och satte oss i rad. Våra händer voro snart i rörelse, så att någon seende oss på afstånd, måste tro att vi gjorde någon sorts lek, men vi voro efter något helt annat.

Fångar började nu att anlända med tågen, vagnslast efter vagnlast. Rebellerna utrymde de öfriga fängelserna och transporterade dess fångar hit. Vid denna tid var det ej mindre än cirka sjutusen fångar i inhägnaden. Ibland de sednast från Richmond ankomna, voro omkring etthundra mensklighetens afskum, nedsölade i brott och laster af alla slag. De voro från ohyggliga lastens nästen i New-York, och voro yrkestjufvar, hvilka låtit sig inskrifvas i rullorna mot hög betalning. Genom rekryt-officerarnes påpasslighet fingo de icke tillfälle att rymma, då de ställdes i fronten, men gåfvo sig fångna vid första lägliga tillfälle, i hopp om att snart blifva utvexlade eller frigifna. Då de härutinnan blefvo grymt bedragna, bildade de i all hemlighet ett band, som hade till sin uppgift att röfva och stjäla och äfven, om nödvändigt, att mörda sina medfångar. Vi hörde från flere som varit inspärrade samtidigt med dem i Richmond, att de voro en tjufliga. De slogo sig ned på södra sidan om bäcken, på en mark, liggande något högre än den öfriga. Som de hade något penningar och i öfrigt voro bättre utrustade än de andra fångarne (tvifvelsutan, tack vare deras tjufaktighet), slogo de sina tältmaterial tillhopa och skaffade sig stackar (från dem som hade dylika till salu) och uppförde hvad de kallade ett "stort sheebang," hvilket efteråt benämndes "tjufvarnes hufvudkvartér." Genom att kurtisera rebell-officerarne, skaffade de sig vissa fördelar

och tjenstgjorde som spioner för rebellerna. De visade sig mycket vänliga och tjenstaktiga mot nykomna fångar och hjelpte dem att lokalisera sig för att på samma gång taga reda på, om de hade någonting, värdt att stjäla eller mörda dem för.

Hvarje detachment och nittio räknades hvarje morgon kl. 8 af en rebell-sergeant. På eftermiddagen inkördes en vagn, dragen af fyra mulåsnor, lastad med groft, klibbigt majsmjöl. Sergeanten framkallade två män af hvarje nittio, att uttaga rationer. Om någon då hade ett par byxor eller kalsonger, som, genom att knyta till nedre ändarne af benen, kunde användas att transportera mjölet uti, lånade han dem gerna till sergeanten, mot en ersättning af en sked-full mjöl. Rationerna iordninglagades i proportion till det antal, som fanns i hvarje "nittio," buros sedan till sina behöriga platser och utdelades. Hvarje man fick en knapp "pint" af mjölet, en sked-full ärter, eller istället cirka ett uns kött. Ett ben som vägde sex till åtta uns (ounce), ansågs motsvara ett uns kött. Detta var maten för dagen. De fleste åto sina rationer genast de fingo dem. Många i saknad af något slags kokkärl, åto sina råa. Under hela min aderton månaders långa fängelsetid, försågo oss ej rebellerna med en enda nödvändighetsartikel, såsom dryckes- och kokkärl, kläder, etz. (undantagandes ämbar då vi voro i Danville, Va.)

Några af oss hade, då vi tillfångatogos, en kanna af bleck, med handtag af ståltråd, hängande vid bältet, och en tenntallrik eller undre hälften af en fältflaska samt en nött knif i sina ammunitionsväskor. Dessa saker fingo i allmänhet behållas och deras värde för fången kan ej nog uppskattas. Erfarenheten lärde oss att plocka upp och noga taga vara på affall af tenn, bandjern m.m. På vägen till

Andersonville spolierades vårt tåg och jag hoprullade och tog vara på några tennplåtar, som vid olyckshändelsen slitits från ett vagnstak. Mina messkamrater plockade upp några spikar och afbrutna bultar. Detta insmugglades i fängelset, ibland våra trasor och tältduksbitar. Med tillhjelp af en bleckslagare, samt spikarne och bultarne som verktyg, förfärdigade vi ett tennkärl, som rymde omkring fyra "quarts," och en fyrkantig panna, cirka fyra tum djup och rymmande sex "quarts." I dessa kärl kokade vi våra rationer, som vi hastigt gjorde slut på, önskande för mera. Då vi lånade ut pannan till någon grannmess, tillbakalemnades den med en sked-full gröt i ersättning. Några, hvilka ej voro i tillfälle att kunna koka, gingo omkring med något mjöl, inlagdt i en smutsig trasa, ropande: "Hvem vill byta sig till rått mjöl för kokt?" och genom att erbjuda en stor procents skillnad, lyckades de för det mesta att uppgöra bytesaffären.

Ehuru rebellerna höllo noga utkik, i och för, att lägga embargo på penningar, klockor och värdesaker, fingo de dock ej allt genom direkt stöld. Några af fångarne lyckades inkomma utan att blifva plundrade. Det berodde till en stor del på hvilka officerare, som hade vakten, då fångarne anlände. Om de anlände under dagen och Hume eller Duncan hade vakten, förlorade de allt af något värde. De konfedererade soldater som varit främst i elden, plundrade sällan eller aldrig sina fångar. De voro i allmänhet, efter hvad jag erfor, välmenande, humana och hederliga och delade t. o. m. sina rationer med sina fångar. De trodde fullt och fast att de slogos för det som var rätt. Mot dem har jag icke det minsta att klaga.

Ansenliga penningesummor funnos inom fängelset.

Kanhända att utaf omkring tvåhundra man, en kunde hafva, från en till hundra dollar. En dollar ('greenback') var i värde lika med sju dollar af de konfedererade staternas. En sorts handel påbörjades mellan rebellsoldaterna och fångarne. Några af fångarne användes nämligen till att bygga att kokhus och äfven till hvarjehanda annat arbete. De bevakades, men fingo ibland på sitt hedersord, vara ute på arbetet. De infördes om qvällarne och togos igen följande morgon. Vi begagnade oss af dem, såsom ett medel till förbindelse. Rebellernas qvartermästare, som hade öga för "business," satte upp ett litet skjul på norra sidan inom fängelset och utsåg två af våra "Jay Gouldar"—Charley Huckleby och Ira Beverly—att förestå detsamma. Han försåg dem sedan med ett kommissionslager, bestående af mjöl, ärter, salt, sötpotatis, tobak och andra artiklar, som troddes kunna frambringa de penningar fångarne hade gömda. Vi kallade den "marketentare-boden." Dess varor såldes till de orimligaste priser. En tesked salt (ej allt för rågad) 25 cent, en liten biscuit 50 cent i "greenback," och andra varor i proportion. De utmerglade skeletten, eller kanske mera liknande mumier, stodo och beskådade alla dessa goda saker, först rådfrågande sin kassa, sedan sin mage. Vanligen hamnade då deras penningar på andra sidan disken.

Icke någon, som ej personligen såg detta elände, skulle kunna göra sig en föreställning, om huru vi sågo ut vid denna tid. Nästa alla af oss hade varit fångna från sju till nio månader. Våra kläder, usla som de voro, voro aldeles utnötta och flere voro fullkomligt nakna. Några hade en trasig skjorta, men icke byxor, andra åter, hade byxor men ej skjorta. En hade en soldatmössa på

hufvudet, men icke en tråd på kroppen. Deras hull försvann, lemnande det klibbiga, väderbitna skinnet tätt hopkrymt öfver benstommen. Häftbenen och skulderbladen stodo ut, så att man ledigt på dem kunde hänge upp en hatt. Ansigtet och öfriga exponerade delar af kroppen, öfverdrogos med ett papperstjockt lager af fint sot. Detta härledde sig af den svarta röken från det terpentinrika barrträ, som användes för eldning, och under kalla dagar höllo vi oss naturligvis så nära eldarne som möjligt. Det långa tofviga håret blef sträft och svart af samma orsak. Endast vatten hade ingen verkan härpå och tvål fanns ej att tillgå. Jag vill ej försöka att beskrifva det tillstånd, hvari de sjuka och döende befunno sig. Hvart man än tittade, kunde man ej undvika att se dem. "Dödlinien" fordrade sina offer och stockarne och andra tortyrinstrument anlitades flitigt.

Det djupa skallet af blodhundarne gör ett afbrott i morgonens stillhet i skogen och sumpmarken. Någon stackare har lyckats komma utom vaktlinien, och skall återfångas. Hundarnes skall dör bort och i dess ställe höra vi det aflägsna hornblåsandet. De lyssnande rebellerna gifva sin glädje luft genom höga rop. Snart inkomma de medförande rymlingen. Blödande och sargad som han är, ledes han till stockarne. Han är efteråt fastgjord vid en af de infernaliska maskinerna. Han straffas under tio till tolf timmar, undér det maskflugorna lägga sina ägg i hans sår. Sedan återföres han till fängelset. Hans förfärliga sår bryr sig ingen om. Få dagar efteråt få vi se honom såsom en hög af maskar.

Många planer att rymma hade uppgjorts och försökts, såsom att bygga tunnlar, att klättra öfver pålverket under mörka och dimmiga nätter, blifva utburna såsom döde

och att hänge sig fast under rationsvagnen etz. Nästan alla försök misslyckades dock, genom förrädare ibland oss. Hvilka desse voro kunde vi ej komma underfund med. Några trodde att det var New-Yorktjufvarne, andra utpekade en man med örnnäsa och med endast ett ben, som tillhörde Illinois 38de. Han hade varit utanför fängelseområdet flere gånger och tycktes stå på god fot med Kapten Wirz.

Omkring hundra man arbetade på en tunnel. Den började under ett skjul nära "dödlinien." En rebell-officer åtföljd af några vaktare kom in, bröto sig in i tunneln, togo de arbetande och förde dem till stockarne och tortyrinstumenten. Nu måste vi dock hafva reda på förrädaren. Alla tecken utvisade att det var "Örnnäsan." De ursinniga fångarne försökte få honom fast, men han sprang eller rättare sagt hoppade till "dödlinien" och kröp under relningen. Han reste sig upp lutad mot samma, på andra sidan. Vaksen höjde sitt gevär och beordrade honom att gå tillbaka. I stället blottade han sitt bröst, sägande: "Om jag har förlorat mina kamraters förtroende, vill jag dö." Vakten sköt och kulan borttog underkäken och gick in i nedre delen af halsen.

Två regimenten hade vakten öfver oss; 26te Alabama och 55te Georgia. De från Alabama voro intelligenta och godhjertade och sköto ej en fånge, om han icke försökte rymma eller nekade att lyda ordres. De från Georgia voro okunniga och brutala och syntes finna ett nöje i att skjuta och tortera fångarne. Vakten som sköt Hubbard, den nyss omtalade mannen med ett ben, tillhörde 26te Alabama regimentet och det var ej hans fel. Hubbard öfverträdde förbudet, genom att öfvergå "dödlinien" och nekade att återvända, då dertill beordrad. Om det varit en vakt

Delande våra Bröd-rationer.

från 55te Georgia regimentet, skulle han ej blifvit varnad utan skjuten med detsamma.

De förre brukade tala med oss då de stodo på post, de sednare återigen kunde skjuta endast vi tilltalade dem. Det fanns flere rebell-trupper förlagda här, men jag känner icke till, af hvilka regimenten. I inhägnaden funnos äfven cirka tvåhundra negersoldater, tillhörande 8de "U. S. Regulars," som blifvit tillfångatagna vid Oolustee, Fla., i Mars. En mängd af dem voro sårade. På en var ena handen bortskjuten, och några blodtörstiga uslingar hade bortskurit hans öron och näsan och äfven på annat sätt stympat honom. Doktorarna nekade att förbinda hans sår och äfven att amputera hans sönderskjutna arm. Han var naken och dog slutligen af sina många sår. Negrerna bildade en afdelning för sig sjelfva och en hvit union-sergeant, tillsattes öfver dem. De togos för det mesta ut och tvingades att förrätta allahanda arbete. Utan minsta ord eller anledning blef en dag sergeanten skjuten af en vakt från 55te Georgia regimentet som satte sitt gevär för hans bröst och dödade honom, endast af den orsak, att han hade kommandot öfver negrerna.

Det led nu mot slutet af April och omkring 11 procent af fångarne hade dött under månaden. Inom fångelse-området voro öfver tiotusen. All mark var upptagen, om man undantager kanterna af sumpmarken, der orenligheter af värsta slag, stod från tre till tio tum djupt. Genom mycket regn, blef detta nu en flytande massa, som spred sig öfver den svampartade gungjorden, der den kom i jäsning. Millioner och millioner maskflugor svärmade deröfver och hela den vämjeliga massan blef en liten insjö af krypande, krälande maskar. De största krälade sig ut på den heta sanden, görande fåfänga försök att flyga, med

de ännu outvecklade vingarne och tusen sinom tusen sådana klumpiga larfver, föllo ned öfver allt i lägret. De nedföllo i vår gröt, på våra sofplatser och i ansigterna på de sjuke och döende.

Vi trodde att inhägnaden nu var så full, som den kunde blifva utan allt för stor trängsel, men en morgon, påträffade vi omkring tvåtusen välklädda, rena, präktiga unge män, som slagit sig ned i en af de största tältgatorna. Hela lägret råkade i uppståndelse, att höra något från norden och få veta huru kriget gestaltade sig. Vi samlades omkring dem, med de tycktes vara angelägna, att hålla oss på så stort afstånd från dem, som möjligt. De voro fullkomligt slagna med häpnad, af hvad de här fingo se och endast några få af dem ville meddela sig. Slutligen fingo vi veta att de hade blifvit gjorda fångar vid Plymouth, N. C., hvarest de tappert hade hållit ut mot ett långt större antal, men slutligen måste gifva sig. "Men," sade en af våre kamrater, "huru kommer det till att Ni fått behålla Edra väskor, filtar och hela Eder utrustning? Det var märkvärdigt att icke "Old Dutchman" och hans hjelpare rånade Eder!" "Visserligen! men jag kan omtala för Er," sade Plymouth-kamraten, vi hade fått reda på huru "Old Jeff" lät råna och svälta sina fångar och vi tyckte att de lika gerna fingo döda oss, som att vi skulle beröfvas allt hvad vi hade. Vi ville följaktligen ej gifva oss, förr än de lofvat, att vi skulle få behålla våra tillhörigheter, men om vi haft en aning om platsens beskaffenhet, hade vi, förbanna mej, heldre gått döden tillmötes, der vi voro, ty här är det ju i alla fall säker död. Här är, fan ta' mej helfvetet, eller hur?"

Dessa Plymouth-män voro nästan alla unga och från de bästa famijer i New-York, Pennsylvanien och New-

England. De hade tjenstgjort vid den garnison, som var förlagd vid kusten. Deras kära i hemmen, hade ofta gjort dem visiter samt försett dem med hvarjehanda lyxartiklar. De hade ej blifvit vanda vid mödor och ansträngningar, som de soldater, hvilka gjort långa marscher och om nätterna sofvit på den kalla, våta marken. De hade tjent sina tre år och hade just nu återigjen låtit sig inskrifvas i rullorna och således utfått sina veteran penningar och i öfrigt full betalning. Detta tillförde fängelset omkring femtiotusen dollar. Pengarne kommo snart i rörelse. Höga pris betalades för platsen på marken, då de önskade att hålla sig tillsammans så mycket, som möjligt, för att bättre kunna skydda sig för tjufbanden. Dessa förökade nätternas fasor, genom mord och rån. För någon liten godtgörelse, förflyttade sig gerna de äldre fångarne, till andra platser. De penningar de sålunda fingo förvandlades till konfedererade och hamnade snart i marketentare-ståndet. Små handelsstånd påbörjades nu öfverallt i lägret och de gjorde snart goda affärer. De, som hade pengar, kunde köpa, de som icke hade några fingo se på och glädja sig åt smällen. Köpmannen var alltid beväpnad med en grof påk, för att kunna skydda sitt lager.

Alla slag af hazardspel började. Plymouthkamraterna medförda knifvar, klockor och ett litet förråd af verktyg. För allt detta blef det snart användning och metall-arbetare, ben- och träsnidare voro inom kort sysselsatta att tillverka borlocker, smycken etz., hvilka fingo en god afsättning bland rebellsoldaterna. Den förnämsta tältgatan blef snart på begge sidor, så att säga, garnerad med handelsmän. "Makt var lag, utan någon annan autoritet." Tjufvarnes antal förökades, då de, som dertil

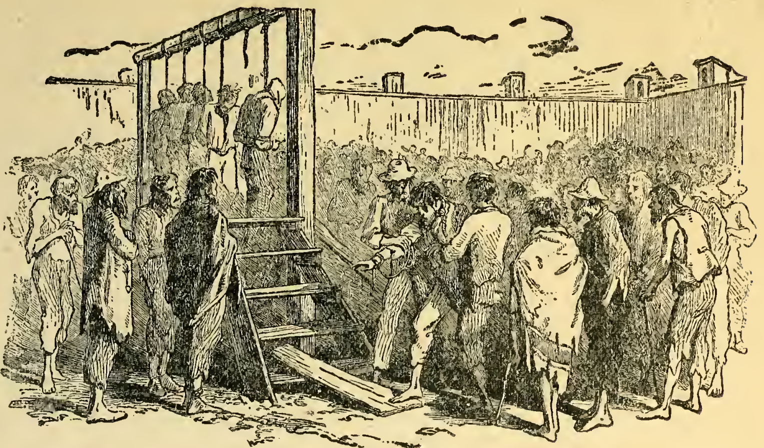
hade lust och fallenhet, förenade sig med dem. De voro organiserade och indelade i band, under ledning af någon erfaren tjuf eller stråtröfvare. De voro kända under namn af "Curtis-," "Delaney's-," "Collin's-tjufband," etz., och voro till antalet omkring sex eller åtta band, hvilka alla stodo under William Collins kommando. Tjufvarne blefvo feta och frodiga på sina plundringar och rån, under det många inom fängelset svulto ihjel.

TREDJE KAPITLET.

Tåg, fullastade med fångar, anlända — Åttatusen sjuka — Rationernas qvantitet och qvalitet, mindre och sämre — Howell Cobb uppmuntrar vakten att mörda fångar — Fångarne erbjudas att förena sig med rebellerna — Några få begå eden — Majs-Bröd-Frukt-Kaka — Nattens fasor — Döden skördar många — Tjufvar och röfvare — Sex af tjufligan arresterade och hängda — Wirz skrämd och beordrar artilleriet, att sopa inhägnaden med skråskott — Vi gå miste om vår majsgröda — Då vårt förökas, förminskas rationerna — Winder skryter med, att han dödar flere "Yanks," än 20 af Lee's regimenten — Hans order att mörda fångarne — Winder promoteras af Jeff Davis, såsom en belöning för hans grymhet mot fängarne — Jeff Davis ansvarig för det sjelfsvåldiga mördandet, som egde rum i de konfedererades fängelser.

Förtvilade bataljer utkämpades nu utefter gränsen af vår framryckande armé och ett stort antal af våra män tillfångatogos. Det infördes nya i inhägnaden, snart sagt alla timmar på dygnet. Vi trodde, att då vi voro tiotusen fängelset var uppfyldt till trängsel, men nu voro vi adertontusen. Det lilla rum, som bildades mellan jordkulorna och de små tälten, var alldeles fullpackadt. Vid denna tidpunkt, voro åtminstone åtta tusen sjuka och en massa unge män kunde icke stå på benen, då de så godt som ruttnade bort, till följd af skörbjugg. Rationerna hade försämrats både i qvantitet och qvalitet och de sista rötterna och trästubbarne, hade uppgräfts till bränsle. Jord togs från den högre belägna marken och användes att i någon mån täcka den massa af orenlighet, af alla slag, som hade

Vi hånga sex af våra män.

bildats på kanterna omkring sumpmarken. Denna sålunda nybildade mark blef genast till trängsel upptagen. Nätet drogs allt tätare omkring oss. Rebellerna byggde en annan stark palissad omkring etthundratjugu fot från pålverkets insida. Mera artilleri uppställdes utanför fängelset och rymning bestraffades ännu allvarsammare än förut. Det 26te Alabama- och 55te Georgia regimentet, hade sändts att kämpa mot Sherman, och i deras ställe sattes åtta- a tiotusen utaf Georgia reserv. Desse voro nästan alla okunniga pojkar, hvilka aldrig förut varit hemifrån och icke hade minsta idé om kriget, annat än hvad de hört utaf rebell-ledarnes hetsiga haranger. Af desse leddes de att tro, att vi icke voro annat än en hop uslingar och tjufvar, som väl förtjenade en plågosam död och att de gjorde en Gudi behaglig sak, genom att döda så många af oss, som de fingo tillfälle till. De började sin krigstjenst och kunde skjuta en fånge, för en aldrig så obetydlig orsak. Morden vid "dödlinien" blefvo nu så vanliga, att vi ej egnade dem någon uppmärksamhet. Dessa mordlystna pojkar blefvo dock snart trötta af sin grymma sport. Den förskräckliga stanken från fängelset gjorde dem sjuka. De längtade efter sina hem och en massa af dem deserterade. Kapten Wirz telegraferade till Howell Cobb att han behöfde mera manskap till vakten, då alla hans dugliga trupper voro vid Atlanta, i strid mot Sherman. Cobb kom ned i egen person. De konfedererade samlades omkring honom. Han stod under ett skuggigt träd, på en kulle, och höll ett hetsigt tal, som räckte omkring en half timme, vädjande till dem, såsom varande Georgias framtida hopp, frågande dem, om de ville tillåta denna liga af Lincolns legodrängar och uslingar att komma lösa, här på Georgias heliga jord ?—Dessa

band af mördare, som hade kostat så många af deras fäder och bröder, lifvet. Det var bättre att hålla dem der de voro och på så sätt hjelpa sin blödande fädernejord. Släpp dem lösa, och huru länge skulle Ni få hafva Er egendom, mödrar och systrar i säkerhet? Han bad dem göra sin pligt och att lyda sina officerare och fängelsechefen.— *Morden vid "dödlinien" tilltogo.* Fängelset var ända till sina yttersta kanter, uppfyldt till trängsel och det var omöjligt låta bli, att komma nära "dödlinien." Det fanns hundratals vansinniga män i inhägnaden, och huru noga vi än vaktade dem, gingo de till "dödlinien." Många med sitt förstånd i behåll, gingo äfven öfver den, för att på så sätt göra ett slut på sitt elände. Då vakten sköt desse män, hände det nästan alltid, att de sårade eller dödade någon, som icke var i närheten af "dödlinien " Kulan gick genom kroppen på den, som den var ämnad, men fortsatte sin väg inom fängelset och hamnade slutligen, i någon oskyldig mans kropp. Antalet på så sätt skjutna, kunde räknas tjogvis. Här voro vi, under hela tiden, i lika stor fara att blifva skjutna, som i frontleden, under pågående batalj. Rebeller kommo in nästan hvarje dag, försökande att få hvarjehanda handtverkare att begå eden, och arbeta i deras verkstäder Eden innehöll, — att aldrig bära vapen, eller att dirckt, eller indirekt vara behjelplig i några militära företag mot Amerikas Konfedererade Stater och att förrätta sådant arbete och på sådana platser, som dess styrelse fann för godt. Detta var ungefär detsamma, om icke värre än att ingå i rebell-armén, ty vi skulle taga deras platser, som nu förrättade arbetet och de i sin tur måsta då ställas i leden. De enda, som beto på kroken, voro några få af dem, som tillhörde tjufbanden. De

öfrige bestämde sig för att hedra den gamla fanan, för hvilken de försakat och lidit så mycket att kunna rädda. Wirz lät nu utlemna majsbröd till ungefär halfva antalet af fångarne. Ett stort kokhus hade uppförts, i hvilket majsbrödet bakades. De hade der en stor lång lår, på hvars botten och sidor, gammal sur majsdeg satt qvar. Öfver den svärmade milliontals flugor. En vagnslast mjöl istjelptes, begrafvande en massa flugor och mygg. Vatten togs från en smutsig gren af bäcken, att väta mjölet, som sedan bearbetades med stakar och inskoflades i stora pannor, afmärkta i storlekar om en half tegelsten. Då färdigbakadt, sändes det in till fängelset och ett brödstycke utdelades till hvarje man, på norra sidan om bäcken. Nästföljande dag fingo de på norra sidan torrt mjöl, då de på den södra fingo brödrationer,och på så sätt omvexlades. Detta bröd bakades af gult mjöl, och var till utseendet ej olika korintkaka, då dock flugorna fingo passera som korinter. Nästan alla af de äldre fångarne hade nu skörbjugg. Gommen blef svart och tandköttet svullnade så att kindbenen stodo ut. Tänderna lossnade och föllo ut. De upplockades och sattes tillbaka, under fåfänga försök att bevara dem. Kräfta inställde sig i munnen och patienten aftynade och dog. På andra blefvo lemmarne svarta och svullnade upp, så mycket skinnet kunde tillåta. Vattniga, svarta sår öppnades, kallbrand tillkom och döden följde inom kort. Hela fängelset var ett helfvete. Öfverallt kval, plågor och vansinne. Man kunde på samma gång höras böner, kvidande, de vansinniges hemska skratt och de svordomar, som äro ett sista farväl åt hoppet. Solen blir mera brännande, tjufbanden djerfvare, vakten mera mordlysten och stockarne ännu förfärligare. Tortyrinstrumenten voro i full verksamhet

och marken var full af ohyra. Då slutligen den långa, brännande dagen lider mot sitt slut och luften blir svalare, lägga vi oss på den bara, smutsiga marken, försökande, att genom sömn från oss utesluta de fasor, som öfverallt omgifva oss. Millioner och millioner myggor komma från den närliggande sumpmarken och ställa till fest på våra utmerglade kroppar. Deras surrande, i förening med fängelsets "bedlam," ugglornas skrik och de sorgsna tonerna från "whippoorwills"* utgjorde ett requiem, endast afbrutet genom de mordlystna posternas gevärskott och ljudet af deras röster, då de från sina platser på palissaden utskreko timmarne. Jag har legat på slagfältet, under nattens dystra timmar, omgifven af döda och döende och hört de sårades skrik och jemmer, men det var ingenting mot detta afgrundshål af elände och kval. Minnet häraf kommer alltid att qvarstå, som något förfärligt, för dem som voro med.

Vi uppgjorde i hemlighet en plan att gräfva tunnlar och underminera den inre palissaden, nedrifva pålverket, storma befästningen och skyttegroparne, och försätta oss i frihet. Genom förrädare ibland oss, misslyckades dock utförandet af denna plan. Sammansvärjningen upptäcktes och dess ledare fingo undergå tortyr. Det tycktes vara omöjligt att få någon lindring. Vi måste ruttna i denna lefvande graf. Öfver hälften af de gamla fångarne voro döda och nästa alla af de lefvande voro angripna med skörbjugg och kallbrand. Likkärrorna bortförde nu cirka hundra om dagen, till grafvarne på sandfältet. Det fanns en plats på utsidan till hvilken några af de sjuka transporterades, men de voro så förgiftade af den vidriga

*En sorts fåglar.

stanken från fängelset, att nästan alla dogo. Om man ej var der personligen, var det omöjligt att bilda sig en idé om detta helfvete på jorden. Der funnos nu nära trettiotusen unge män — *unge män,* hvilka vid ditkomsten voro kraftiga och friska, och voro gräddan af befolkningen i de stater, hvarifrån de voro. *Trettiotusen unge män!* Större antal än man kunde finna i många stater — sammanträngda på ett litet område om tolf acre, svältande, drickande och inandande gift för månader.

Tjufbanden hade det nu allt sin egen väg. Det var en vanlig företeelse, att på morgonen få syn på döde, med halsen afskuren eller hufvudskålen krossad. De mindre handelsmännen tycktes vara de för dem mest begärliga att komma åt. Vid denna tid (omkring den 1. Juli) blefvo de till och med så djerfva, att de på ljusan dag rånade i stor skala. Om någon försökte att försvara sig och sina varor, blef han omkullslagen och med våld rånad. Rebellerna gjorde ingenting att afhjelpa detta. Någonting måste göras. En ordningskår organiserades i hemlighet. Detta var förenadt med stor svårighet, då tjufligan hade underafdelningar öfverallt inom fängelset. De fingo, genom sina spioner, reda på, att ett försök skulle göras att arrestera deras ledare. På morgonen den 3 Juli, '64, började bataljen mellan ordningskåren och tjufvarne. Jordkulor och andra krypin nedrefvos och som vapen användes stakar och påkar. Ordningskåren var manstarkare, då deremot tjufvarne voro muskelstarkare. Bataljen rasade med häftighet för flere dagar. Slutligen blefvo tjufvarne öfvermannade och öfver hundra arresterade. En domstol inrättades och sex af deras ledare blefvo dömda, att mista lifvet genom hängning. Den 12 Juli upprestes en galge, nära Södra porton och de sex dömde

männen hängdes på en gång. Collins, eller "Mosby," som vi kallade honom, föll till marken, genom att repet brast. Han blef dock genast ställd på benen, under det bloden forsade från näsa, mun och ören. Han bad önkeligt för sitt lif, men uppleddes åter på galgen, svängdes ut från fotstödet och dog inom få minuter. Kropparne togos i betraktande af kanske tjugutusen af fångarna. Ryktet hade spridt sig i granskapet, att vi skulle hänga några af våra egna män. På den utsatta dagen anlände en stor mängd medborgare, män, qvinnor och barn, hvilka samlade sig på en kulle mellan den förnämsta befästningen och fängelset, och midt i skottlinien för kanonerna, som när som helst voro färdiga att affyras mot fängelset. Kapten Wirz var rädd och ifrig, och trodde att vi hade något "Yankee" fuffens för oss och skulle tillställa uppror och göra ett utfall och bemäktiga oss platsen. Han hade hela rebellstyrkan under vapen och alla kanoner laddade med groft skrå och färdiga för fängelset. Allt var i ordning, för att, vid minsta vink från den stora befästningen, framför hvilken medborgarne stodo, midt i gapet på kanonerna, gifva fyr. Då Fader Hamilton, presten, lästa en bön, lyckades Curtis (en af de dödsdömde) att komma från sina vaktare och trängande sig igenom mängden söka undkomma. Ordningskåren förde honom dock strax tillbaka. Detta ställde dock till en scen. Kapten Wirz trodde nämligen att detta var början till det tillämnade upproret och sprang till signalbatteriet skrikande, "*Ge fyr! Ge fyr! Skjut! Skjut!*" Kaptenen på batteriet, som var en man med godt omdöme, löd icke Wirz, men medborgarne och vakten, hvilka voro i kanonernas skottlinie, råkade i en fullkomlig panik och många skadades. Hade batterikaptenen följt Wirz order, skulle fyratiofyra kano-

ner, laddade med grof skrot, börjat gifva eld på menniskomassan på fängelseområdet. Efter tjufvarnes afrättning, blef ordningskåren gjord mera fullkomlig. En polisdomare utsågs och en polisstyrka sattes i tjenstgöring inom alla fängelsets delar. Lag och ordning blefvo nu införda och rådande.

Hvarenda tum af marken tycktes nu, till trängsel vara upptagen, men det oaktadt, blefvo ännu flere intagna. Hvarje morgon fick man se nakna, hemska lik, liggande i de små gångarne mellan jordkulorna. Så snart en man var död, togos de smutsiga trasorna från liket, för att användas af någon bland de nakne; sedan bars det till Södra porten, för att blifva lätt till hands för lik-kärran. Om namn, kompani och regimente voro kända, uppgåfvos de till döds-registratorn, hvilken antecknade de fleste döde, som utfördes genom porten. Han numrerade namnet och försåg sedan kroppen med samma nummer. Detta gjorde det möjligt för begrafningsmanskapet (våra egna män) att genom en stake, utmärka platsen hvar de olika döde hade sina platser. Det kom en fullkomlig trafik i gång, genom utbärandet af de döde (eller "stiffs," som de kallades). Berlocker och minnesaker, som hittat sig väg till fängelset och äfven uniformsknapparne med den ditstämplade örnen, voro mycket begärliga för den okunniga Georgia-ungdomen. De hade icke någon idé om, att den Amerikanska örnen var frihetens symbol. De brukade stå vid portarne, med träribbor, tuggtobak, eller ett horn med såpa, färdiga att göra upp bytesaffärer med fångarne, då de utburo de döda. Vi hafva just kommit ut med en död och tittande genom den lilla luckan, befintlig på den stora porten, se vi två lefvande skelett, bärande ett dödt, som kunde väga omkring sextio skålpund. De vackla under

ansträngning till likhögen, der de placera sin börda, ej långt förut en vacker ung man, och sedan draga sig tillbaka från den förfärliga stanken, för att hvila. De unge männen från Georgia närma sig, varorna värderas på både sidor. Hornet med såpa, får den der fina ringen, en träribba är utbytt mot en benring, som kostat en veckas tåligt karfvande. En vill nu hafva några af "dom der knapparna med en kyckling på dom," och ett par af örnknapparne gå för en bit tuggtobak. Vakten skriker nu: "Gå in der nu, vi kan inte ha' så många af Er ute på en gång." De tilläto ej mer än sex eller åtta att samtidigt vara ute.

En dag var en fånge vid namn John L. Ransom utanför porten. För svag att förrätta sitt arbete, svimmade han. Då det dröjde om och han ej qvicknade till, trodde rebellerna honom död och kastade honom utan vidare på likhögen. Efter att hafva legat der en god stund i den brännheta solen, kom han sig slutligen, satte sig upp och sade: "För Guds skuld, gif mig litet vatten." En rebellofficer tittade på honom, tydligen mycket häpen och sade: "Hör på Yank, om Ni inte har dött än, gå tillbaka på insidan och dö, å dé, förbanna mej, fort ändå." John är ännu i lifvet och är författare af "Andersonville Diary." Han har sitt hem i Coldwater, Michigan.

Jag betviflar icke att flere utfördes och begrofvos, som ännu voro lefvande.

Ibland skaffade sig rebellsoldaterna permission, att få medtaga en afdelning fångar till skogen, att hemta bränsle. För detta fingo de dock någon sorts ersättning af fångarne. Detta var utmärkt, då vi blefvo satta i tillfälle att skaffa oss ett upplag af trä och grenar m. m. Detta privilegium missbrukades dock en gång af fångarne, i det de fastbundo

sina vaktare vid träden och rymde. Detta gjorde ett hastigt slut på skogspromenaderna. Då vi gingo till skogen, brukade vi passa på och fylla våra magar med blad och örter, för att på så sätt, få något i grönsaksväg.

Vi hade stor åtrå och längtan efter lök, potatis, pickles, kött och salt. Något af dessa födoämnen hade vi ej fått smaka för månader. Om vi sålunda kommo åt några vegetabilier, var det en riktig högtid. I vår mess hade vi lyckats plantera ditet grön majs, som nu ungefärligen uppnått en fots höjd. Den vaktades, som om det varit guld. Glädjen blef dock ej långvarig, ty en vansinning passade en dag på tillfälle att rycka upp majset, hvarefter han tog till flykten, under tiden slukande vår sommargröda.

Massan blef för hvarje dag allt större, rationerna mindre och vattnet sämre. Solen nedsände sina strålar med en tropisk hetta. De blonda, med sitt ömtåliga skinn, fingo snart huden full af blåsor, hvilka snart öfvergingo till sår, hvari maskflugorna lade sina ägg. Genom den rådande heta väderleken, förminskades vattenkvantiteten i bäcken. Vi hade gräft några brunnar, men vattnet i dessa hade blifvit så orent, att det ej kunde användas. Sandbacken ofvanom dessa brunnar och för resten nästan hela det öfriga lägret, var fullt af små hål, vid en armslängds djuplek. Dessa nyttjades för ett "visst ändamål." Hålen blefvo snart en lefvande röra af mask och en regnskur fyllde dem tills de runno öfver och fingo utlopp i brunnarne. All samlad orenlighet dämde upp vattnet, i den lägre delen af inhägnaden. Detta flöt sålunda tillbaka, spridande all sin smuts öfver sumpmarken och den derintill liggande marken, som var upptagen af flere bland fångarne.

Vid denna tid fick John H. Winder ett telegram från rebellernas krigsdepartement, lydande: "Har Ni rum för mero fångar?" Winder svarade: "Ja, send hit dem. Vi göra mera för de konfedererade här, för att blifva qvitt "the Yanks," än tjugu af Lee's bästa regimenten i batalj." Sherman sände en stor styrka kavalleri, för att hjelpa oss. Då Winder hörde detta, gaf han order till chefen för artilleriet att, då "Yankee-"kavalleriet hade kummit inom sju mil från fängelset, gifva eld på fångarne med skrot- och skråskott och fortsätta dermed, så länge det fanns en fånge i lif. Vårt kavalleri blef emellertid slaget och en del blefvo tillfångatagna och införda till oss i inhägnaden.

Öfverste C. T. Chandler i konfedererade armén, sändes af Jefferson Davis, att inspektera Andersonville-fängelset. Han utförde sitt uppdrag samvetsgrant och i sin rapport till Davis, säger han: "Jag gjorde Kapten Wirz och General Winder uppmärksamma på, att en mycket stor dödlighet måste blifva följden af den trängsel och den förskräckliga orenlighet, som rådde inom fängelset. Jag rekommenderade äfven ett ombyte i dieten, från majsmjöl till vegetabilier, som finnes i stor mängd i kringliggande trakt." På detta svarade Winder likgittigt: "Det är bra som det är, då det har åsyftad verkan och om systemet bibehålles, skall det snart blifva godt om utrymme." Öfverste Chandler skyndade till Richmond, afgifvande sin rapport och rekommenderade ett omedelbart ombyte af fängelseofficerare. Resultatet blef, att Jefferson Davis *utnämnde* John H. Winder till General-chef för alla konfedererade fängelser. Hvem kan påstå, och tala sanning, att Jeff. Davis icke är en mördare?

Hvar finnes väl någon, som har så många mord och så mycken grymhet, på sitt samvete? Dessa tusentals

mord, begångna på hjelplösa fångar i de Konfedererade Staterna, skedde med hans vetskap och samtycke och derom finnes icke tvifvel, då konfedererades vittnesmål och handlingar derom bära vittne. Tänk på *de fjorten tusen grafvarne vid Andersonville, denna* DÖDENS SKÖRD, tagen från tolf acre mark, på mindre än ett år, och nära fyratusen af detta antal på en enda månad.

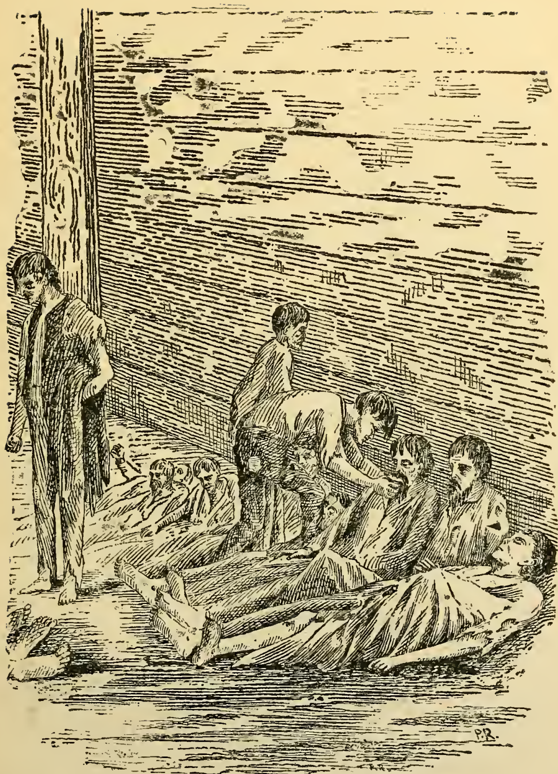
FJERDE KAPITLET.

Tiden går sakta — Tidsfördrif — "Kapplöpningar" — Palissaden gjord större — Endast sjuttonhundra på hvarje acre — Öfversvämning — "Död-acren" — Tvenne vaktare utala sin mening — Den underbara källan — Kyrkfolkets hjertlöshet — Fader Hamilton, en sann kristen — Återigen löfte om utvexling, men endast för att så mycket lättare få oss till Charleston, S. C. — Jag rymmer från tåget, men återvänder frivilligt — Bättre rationer och mera godhjertade menniskor i Charleston — En dam arresterad, för att hon gaf en korg bröd till "the Yanks" — Välgörenhets-systrar — Transporterade till Florence, S. C. — En andra upplaga af "helfvete på jorden" — Tolftusen män på sju acre — Sjukhuset — Uppställda för rationer — Demonen Barrett — Svält — Ätande riset rått — Dess förfärliga verkningar — Män piskade till döds — Uslingen ännu lefvande och boende i Augusta, Ga. — Vansinne — Händer och fötter formligen falla bort på de lefvande skeletten — John W. January och andra amputera sjelfva sina fötter — Omkring trehundra förena sig med de konfedererade — Språket ofullkomligt för att skildra alla fasor i detta förfärliga fängelse.

Tiden gick sakta. Det såg ut, som om solen hade göra i veckor, hvarje gång den gick sin bana, öfver denna himmel af poleradt stål. Vi blefvo allt mera och mera modfälda. Vi hade berättat alla historier vi kunde och alla, som vi hört af våra grannar. Hvarenda bit i läsväg var utnött. Några kort och schackbräden funnos ännu i behåll. Något nöje förskaffade vi oss dock genom luskapplöpningar. Ett sätt att låta "gråryggarne" täfla, var att lägga en bleckplåt eller ena delen af en fältflaska, i

solen, till dess den blef het. Sedermera släpptes de täflande små djuren derpå och man parerade på sin favorit, att densamma först skulle hinna till kanten af plåten. Ibland följde slagsmål på dessa kapplöpningar. Vad höllos om en dags ration och intresset blef lika stort, som om det varit fråga om tusentals dollars, i denna tid af "öfverflöd." Gunstlingarne bland "gråryggarne," hvilka vunnit en massa täflingar åt sina respektive egare, blefvo nu de kapplöpande och på dem berodde, om det blef en festmåltid eller en svältkur. En mängd temligen svalt klädda "gentlemen," samla sig omkring under idkelig vadhållning. En vill slå vad, att han är den lycklige egaren af en lus, som kan springa om hvilken som helst bland "gråryggarne." Bleckplåten är färdig, de täflande hållas deröfver och vid ordet "go," släppas de på det upphettade blecket och börja hastigt att sätta sig i rörelse, för att uppnå en svalare plats. Då en af dem har hummit nära kanten, vänder den sig plötsligt åt ett annat håll. Hans egare ser förgrymmad ut, sägande: "Ni blåste på min lus!" Oqvädingsord börja användas, det blir ett slagsmål, i hvilket ett dussin eller så deltaga. Följden blir dock ej värre, än några få bitna fingrar och några jordkulor jemnade med marken. Kapplöpningen är misslyckad och " uppsättningen " förloras i den smutsiga sanden.

Helt naturligt var det, att män i vårt tillstånd befvo snarstuckna och retliga. De bästa vänner råkade i gräl för minsta småsak. De reste sig upp, balanserande och vacklande, mot sin opponent, orden blefvo just ej valda, den köttlösa knytnäfven försöker utdela ett slag, men träffar ej, mannen följer med och faller i mark. Den andre, då han försöker parera det honom tillämnade slaget,

Lazarettet i Florence.

förlorar balansen och faller äfven omkull. Detta afslutar slagsmålet och de äro för utmattade att börja på nytt.

Trettiofemtusen fångar äro nu inpackade i inhägnaden! Aldrig förut var en sådan massa meniskor, sammanträngd, på en så liten och smutsig plats! Vi hörde af rebell-sergeanterna, att en tillökning var under uppförande, vid norra ändan af fängelset. Vi kunna höra huggningen och ljudet af fallande timmer och slafvarnas egendomliga sånger, då de arbeta. Ungefär i medio af Juli fick vakten lemna fjerde palissaden, öppningar gjordes i pålverket och de fångar som haft sift läger nära sumpmarken, beordras till det nya området.

Uttågandet börjar, och hvilken anblick! Då de passera igenom de öppningar, vi gjorde för dem, skulle deras egna mödrar och hustrur ej känt igen dem. Några hade förlorat alla sina tänder, hår, ögonbryn och skägg, andra voro stadda i ett ruttningstillstånd och fulla af mask, och på somliga voro finger och tånaglar bortfallna. Allt detta hade blifvit en följd af sakta svält, samma sorts föda jemnt och ständigt, trängsel och smuts. De sågo ut, som om tusen af dem, tillsammanlagdt ej hade nog kött att föda några kråkor. De, som voro nog starka att använda sina fortkomstledamöter, hjelpa sina sjuke kamrater —alla upplifvade af nytt hopp, att de möjligen skulle få lefva, att ännu en gång återse den gamla flaggan och de kära derhemma.

Den nya tillökningen förstorade fängelseområdet till nära tjugu acre, hvilket blef en stor lindring för fångarne, som förut varit aldeles packade; men oaktadt denna utvidgning, blef det ändock sjuttonhundra på acren.

Det var ett stort nöje att få komma på ny och jemförelsevis ren mark. Allt i ört- och grönsaksväg plockades

och upplades, för att användas vid behof. På samma gång vi nu fingo det beqvämare, fingo vi äfven nyheter från Sherman, genom de fångar, som senast hade inkommit. Strida regnskurar kommo i början af Augusti. Den lilla bäcken steg hastigt. Vattnet bröt sönder en del af pålverket, forssade genom fängelset och öppnade sig väg genom den nedre palissaden. De sålunda bildade öppningarne vaktades sorgfälligt af rebellerna. Floden rengjorde emellertid sumpmarken ganska grundligt. Vår poliskår fick tillstånd att utsända några man för att hemta timmer, med hvilket vi sedermera gjorde en fördämning, sträckande sig utefter bäcken inom fängelset. Genom denna långa kanal, eller dambyggnad, rann nu bäcken, med ganska stark strömsättning. Alla af fångarne, som voro istånd att komma dit, kunde nu nyttja den som aflopps-trumma, men det fanns många, som voro urståndsatta dertill, då de voro förstörda af skörbjugg och genom dödsfall hade förlorat sina närmaste kamrater. För att få vatten, kröpo dessa ned till någon sank, smutsig mark i närheten af bäcken. Denna mark gick under namn af "död-acren," ty här hade man tillfälle att se mera döde och döende, än i någon annan del af fängelset. Här blef en samlingsplats för öfverlefvor af alla slag. Det fanns här femtio a hundra, hvilka en gång varit duktiga, förhoppningsfulla unge män, från sina kära hem i Norden. De klängde sig fast vid den lilla gnista af lif, som fanns qvar, vältrande sig i de värsta orenligheter. Många af dem hade blifvit idioter och andra hade förlorat talförmågan. Marken, der de voro, gaf ifrån sig den outhärdligaste stank, blandad med den, som kom från de i den heta solen förmultnande liken. Ibland gingo vi efter vatten åt dem. De drucko med stor begärlighet, men den

gräsliga stanken, dref oss derifrån innan vi hunnit hjelpa alla. De sträckte ut sina utmerglade händer mot oss och bönföllo med ord och tecken, att vi skulle gifva dem vatten. Deras glasartade ögon sade oss, att de snart skulle blifva befriade från detta fasansfulla elände—och vi måste lemna dem att dö. Vi hade många sjuka bland våra egna kamrater och dessa kunde vi icke försumma, i och för att hjelpa dem, som i alla fall voro räddningslöst förlorade.

En vakt, seende en af sina kamrater betraktande den syn, "död-acren" företedde, sade: "James, det är ett helfvete, är det ej? Tro du ej de skulle önska, att de hade stannat hemma istället för att försöka slåss mot oss? Jag vill hålla, att om några af dem kommer ifrån detder så skola de ha' förstånd nog att stanna hemma, och då tala om för dem deruppe, hurudant de får'et här, så stannar de hemma också. Gubben Winder vet nog hva' han gör, det kan en nog räkna ut!" "Ja! men," svarar James, "det är för uschlit dethär. När det finns godt om rena platser härute, dit de sjuka kunde föras och folket omkring kunde hjelpa dem och flera skulle bli bra; jag skulle inte vilja behandla en hund så." "Jag skulle inte heller vilja behandla en hund så, men de äro ej hälften så goa som hundar; hörde du inte General Cobb säja, att de voro en hoper tjufvar, som slogs för dender gamle fulingen Lincoln? Förbaskade drumlar, som kan vilja slåss för negrer; det är rätt åt dem, om di får ruttna opp; de dödade min bror vid Atlanta, och det ta'r en hel hög af dem för att betala för det, å jag tänker döda så många af dem, som jag kan."

En morgon, omkring i medio af Augusti månad, sågo vi en lång och till ytterlighet mager fånge, skyndande till sin jordkula, under tiden skrikande till sina messkamrater:

Upphängda vid tummarne utanför en rebellkoja, för rymningsförsök.

"Skynda på och gif mig "stöfvel-saft-krukan!" Det har sprungit upp en källa, med utmärkt godt vatten, nära "dödlinien," norr om bäcken. Det är redan en hel mängd der, men jag tror, att jag kan lyckas hemta något." Vi följde honom nära "dödlinien," omkring halfvägs mellan bäcken och norra porten, och der, just utanför "dödlinien," rann ur marken en stor vattenåder. Flere af fångarne hade fastbundit koppar och tennkärl vid träribbor, och kommo på så sätt åt *klart och friskt vatten* och utdelade till dem som stodo omkring, att dricka. Fångarne trängdes vid "dödlinien," tills flere blefvo skjutna. Vår chef för polisen tog då platsen i besittning. Källan inleddes ett stycke innanför den olycksaliga "dödlinien." En vakt tillsattes och fångarne fingo vatten i tur och ordning. Ibland kunde det vara öfver tusen man i kö, aldeles som vid en biljettlucka, då någonting sällsynt utmärkt skulle komma att gå af stapeln.

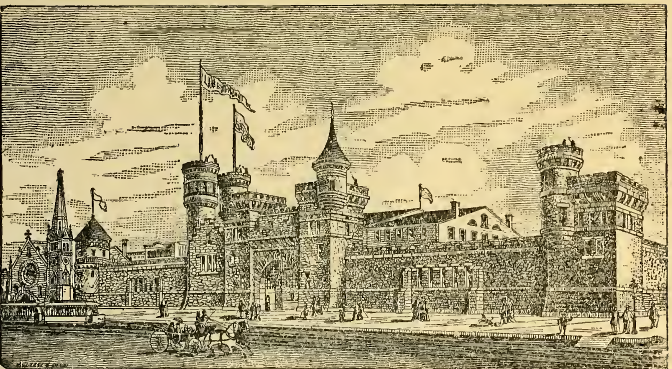
Efteråt sprang den ena efter den andra källan upp inom inhägnaden, i närheten af sumpmarken, och helsotillståndet inom fängelset började att förbättras, men de, som blifvit förgiftade af den förbaskade smörja, vi förut fått dricka, dogo som flugor. Kyrkorna af olika bekännelser brydde sig icke mera om oss, än om vi varit kreatur, med undantag likväl af en katolsk prest, (Fader Hamilton). Fader Hamilton var den ende andans man, som jag någonsin såg komma in i fängelset vid Andersonville. Han talade tröstens ord lika kärleksfullt, till vare sig katoliker eller protestanter. Frimurare bland rebellerna hjelpte på allt sätt sina bröder bland fångarne, såsom med presenter af medicin, mat, tältmateriel, böcker, skrifdon m. m. och på många andra sätt, endast kända bland frimurarebröder. Jag var hvarken katolik eller

frimurare, men icke destomindre uppskattar jag hvarje välgerning, som kom oss till del i detta helfvete. De voro föröfrigt så få, att det icke just skulle taga stort rum att tala om dem. Några af de konfedererades läkare voro godhjertade, och fällde tårar då de sågo vårt elände, men de voro oförmögna att på något sätt skaffa lindring, under en sådan styrelse som den af Jefferson Davis, med Winder och Wirz som assistenter.

Efter intagandet af Atlanta, blefvo rebellerna rädda, att då vi uppgingo till ett så stort antal, vår armé skulle göra ett anfall, för att befria oss. De beslöto följaktligen att sända en del af oss till någon annan ort i landet. De begagnade sig återigen af lögnen om utvexling, för att vi ej skulle rymma under transporten. De läto en rapport cirkulera, att utvexlingskommissionärerna hade haft möte och voro nu färdiga att besluta alla fångars utvexling. Tidigt i September inkom en officer i fängelset och sammankallande alla detachement-sergeanterna, sade han: "Fångar! Jag är beordrad af General Winder, att delgifva Eder, att en allmän fångutvexling har öfverenskommits. Edra fartyg vänta Eder nu vid Savannah och Charleston. Detachement, från ett till tio, skola lemna här i morgonbittida." Nyheten gick som en löpeld genom inhägnaden. Några gräto af glädje, krymplingarne syntes hafva fått nytt lif och allt var lif och rörelse. Några, som för veckor ej kunnat gå, kommo nu på benen, uppfylda af nytt hopp. Vi togos ut och instufvades i jernvägsvagnarne, och rebellerna syntes ej bry sig om vi rymde eller ej. Vagnsdörrarne lemnades öppna, och en vakt posterade likgiltigt vid dörren. Denna gång gå vi säkert att förena oss med de våra. Det berättas oss, att vårt tåg går till Charleston, S. C. Natten är i annalkande. Vakten i vår vagn har

somnat. Den ljufliga friska skogsluften gör, att jag känner mig i stånd att taga en promenad; kanhända rebellerna försöker narra oss igen. Tåget stannar och väntar, för att låta ett annat passera.

Vi befinna oss på ett sidospår vid en lång perrong, nyttjad för bomullslastning. Jag tittar ut—vakten är fortfarande försänkt i djup sömn. Jag tager bort knallhatten på hans gevär och kryper hastigt under perrongen. Jag är ensam. Till vår armé är det öfver tvåhundra mil. I det tillstånd hvari jag befinner mig, kan jag ej komma fram fortare än fem mil om natten. Det är ju möjligt att utvexlingen är verklig och då skulle kamraterna redan vara i sina hem, eller vid sina regimenten, under det jag, sjuk och ensam, skulle irra kring i fiendelandet. Jag hör ett lokomotiv hvissla och bullret af det tåg, vi invänta. Hvad blir bäst för mig att göra, ligga stilla der jag är, eller gå med kamraterna? Vår lokomotivklocka ringer och jag kryper sakta åter in i vagnen. Många gånger efteråt har jag förbannat migsjelf derför. Slutligen ankommo vi till Charleston och funno, att hela utvexlingshistorien endast var ett knep. Vi infördes på en stor fängelsegård och fingo qvorstanna der några dagar. Sedan fördes vi till utkanten af staden, till en kapplöpningsbana. Här var marken ren och snygg och våra rationer voro bättre. Folket tycktes vara godhjertadt och skulle hafva gjort mycket för att göra det mera drägligt för oss, om de tillåtits af rebellbefälet. Damer medhafvande bröd i korgar, anhöllo om tillstånd att utdela det bland fångarne. En dam, som ej fick denna tillåtelse, kastade då brödkaka på brödkaka in bland fångarne, till dess hennes korg blef tom. Hon arresterades, såsom "Yankee"-vänligt sinnad. Välgörenhetssystrar kommo ut med kläder och medicin

Libby Fängelset, Richmond, Va.

och bådo, för Guds skuld, om tillåtelse att få hjelpa de lidande. De utdelade hvad de medförde, men blefvo tillsagda, att om de hade mera att gifva, att då istället förse de behöfvande bland de konfedererade.

Omkring hundra af våra kamrater, blefvo med våld utförda och tvingade att uppkasta vallar och bröstvärn åt rebellerna på Sullivan's Island. Unionens batterier trodde att de voro rebeller och gåfvo eld på dem, dödande och sårande flere, innan de fingo kännedom om rätta förhållandet. Rebellerna återförde de ännu lefvande och hade roligt åt det puts de spelat "the Yankees." Vi stannade i Charleston till medio af Oktober. Under denna tid förorsakade elden från våra batterier flere eldsvådor i staden. Återigjen blefvo vi inlastade på ett tåg och denna gång, transporterade till Florence, S. C. Här fanns en annan inhägnad, dock mycket mindre än den i Andersonville. Pålverket var här ungefär 16 fot högt och på utsidan var jorden packad mot detsamma, nästan ända upp till öfra kanten. Jorden var tagen från ett djupt, vidt dike, afsedt att hindra oss från att gräfva någon tunnel. "Dödlinien" var här utmärkt genom ett litet dike, som dock endast gick utefter en del af pålverket. Resten af linien blef just der vakterna behagade bestämma. De voro af olika åsigter, om hvar den borde gå fram, och många fångar förlorade lifvet, till följd af vakternas olika uppfattning häraf. En liten bäck, rinnande från norr till söder, genom fängelset, försåg vatten. Då vi anlände, voro redan förut, cirka åttatusen fångar här inspärrade. Topparne och andra lemningar af träden, som användts för pålverket, voro qvarlemnade på marken. Af detta gjorde sig fångarne små skjul och krypin. Några voro för sjuka och svaga att

kunna göra något annat än en liten jordkula, stor nog att krypa in i, och andra hade icke ens det. Ganska ofta hände det, att dessa jordkulor störtade in, kväfvande sin innehafvare. Om detta inträffade nattetid, brydde sig ingen om deras skrik och jemmer, såsom varande något alls icke ovanligt. Det fanns ej ögonblick, under dagen eller natten, då vi ej hörde klagorop och jemmerskri på alla sidor. Allt byggnadsmateriel var redan användt, då vi anlände. Vi tillverkade tegel af lera, men som regnsäsongen var i antågande, blefvo våra hus, eller kanske rättare kupor, förstörda vid hvarje regnskur. På ett område af sju acre voro vi nu tolftusen. Jag tjenstgjorde som sergeant öfver det 12te tusendet. Största delen af desse voro sjuka och fingo räknas der de dågo. Då det hvarje morgon funnos flere döde och döende, brukade jag räkna in så många af de sednare, som möjligt, i och för utbekommande af rationerna. Ibland förde jag rebellsergeanten bakom ljuset, genom att äfven inräkna flere af de döde. Räkningen gjordes på morgonen och rationerna inkommo på eftermiddagen. Detta gjorde att jag fick åtta a tio rationer öfver, då flere dogo under mellantiden. Jag hade en ration extra, för mina sergeantåligganden. På så sätt hade jagsjelf nog att äta och kunde äfven lägga undan åt mina mindre lyckligt lottade kamrater. Vår polis fick permission af fängelsekommendanten att, under hedersord att de ej rymde, utsända ett antal fångar, för att skaffa materiel för uppförandet af skjul för de sjuke. Nordvestra hörnet af inhägnaden klargjordes från jordkulor etz., och grofva skjul uppfördes, en polisvakt sattes att öfvervaka denna afdelning, som sedermera fick namn af "Hospitalet." De sjuke inburos och placerades i dubbla rader, under hvarje skjul. Hvarje

dubbel rad kallades ett "ward." En smal gång lemnades mellan raderna. Sjuklingarne lågo med fötterne åt denna gång, så att de lättare kunde komma i åtnjutande af nödig vård. Denna anordning af de sjuke, gjorde ett slut på mitt chefskap öfver "tusen." Jag var nu ej längre i tillfälle att anskaffa extra rationer och började förlora hull hastigt. Jag försökte, hvad de kallade "flankera" för rationer. Detta tillgick så, att man räknades in, i flere "tusen." Då jag blifvit inräknad i det "tusen" jag tillhörde, smög jag mig till ett annat "tusen," som ännu icke blifvit räknadt och ställde mig i linien och blef åter räknad, på så sätt förskaffande mig två rationer, eller bättre, bedragande rebellerna på en. Detta började slutligen praktiseras af så många, att då fängelsekommendanten (Löjtnant Barret, 5te Georgia regimente) tog en man på bar gerning, han beordrade att den brottslige skulle afklädas. Sedan band han honom öfver en tunna och började bearbeta han rygg med en läderpiska med fem eller sex hårda lädersnärtar. Då han slutade härmed, var offrets rygg ett enda stort sår och döden följde innan de hunnit lösa honom från tunnan. Barrett svor derefter på, att han skulle behandla hvar och en, som gjorde sig skyldig till detta knep, på samma sätt. Han beordrade de olika tusenafdelningarne att ställa upp sig i led och förde dem sedan till östra sidan om den lilla bäcken, för att räkna dem då de i linie skulle återvända. Hans förmåga, som räknemästare, måtte dock hafva varit skäligen klen, då han krånglat in sig långt innan hälften af första tusendet passerat. Han öfvergaf sålunda räkningen för denna gång, men sade, att han en annan dag skulle återtaga den. Barrett var den mest brutala dumbom, jag någonsin sett. För minsta småsak, blef han så uppretad

och ilsken, att han brukade stampa och svära åt hvar och en, som kom i hans närhet.

Vid denna tid upptäckte han en gång nyligen uppgräfd jord i närheten af bäcken, och svor strax på att en tunnel blifvit gräfd någonstans och att han skulle taga reda på saken, om han än skulle låta hela lägret svälta ihjel. Han lät underrätta oss, att då vi utlemnade tunnelarbetarne, skulle rationerna utbekommas, men icke förr. Denna dag gick, utan att några rationer utdelades, och den nästa likeså. Män dogo som utsvultna hundar. Somliga af de beklagansvärde gingo till bäcken och drucko så mycket vatten, som de möjligtvis kunde pumpa i sig, för att på något sätt hindra den gnagande smärtan, som endast de erfarit hvilka under fyra a fem dagar gått utan föda. På tredje dagen beslöto fyra män att börja gräfva en låtsad tunnel och sedan sjelfva angifva sig, menande det vara bättre att några få ledo straff, än att alla skulle svälta ihjel.

Desse ädle kamrater påstodo sig hafva börjat en tunnel. Barrett lät slå dem i jern och sade till dem, med en ed: "Jag bestämmer imorgon som en dag, på hvilken Ni skola minnas mig." Han lät sedan utdela två tredjedels pint råa risgryn till hvarje man. Många af fångarne hade ej några kokutensilier och åto sina rationer råa. Några kunde ej tugga de hårda grynen. De hade genom skörbjugg förlorat alla sina tänder. Hvad som nu följde kan lättare tänkas än beskrifvas. Efter att hafva slukat de råa risgrynen, blefvo många sjuka och dogo under gräsliga qval efter några timmar, i s. k. kramp-kolik. Barrett stod på en höjd vid porten, med nöje intagande denna syn, sägande: "Jag skall lära Er att se upp för dem, som tänka försöka gräfva sig ut härifrån och att

underrätta mig derom i tid, annars skall jag låta hvarenda förbannade en af Er svälta ihjel,—jag är fan sjelf då jag börjar, det skola Ni snart få erfara.” Genom den sista svältkuren, som deras klena fysiker fått genomgå, glesnade antalet betydligt. Nästa morgon, efter att först hafva döfvat alla menskliga känslor med afskyvärd whiskey, låt Barrett utföra våra kamrater att undergå tortyr, för en sak, som de ej gjort sig skyldiga till. Deras händer bakbundos, ett smalt rep drogs hårdt till om tummarne och kastades sedan öfver en stock, hvars ändar hvilade på två små hus, som voro rebell-officerens högkvartér. Barrett och hans assistenter hala in på repet, tills offren ej längre kunna nå marken. Armarnes och skuldrans muskler blefvo härigenom kringvridna och förorsakade de förskräckligaste plågor. Våra stackars kamrater skreko högt af smärta och bådo vakten, att “för Guds skuld skjuta dem.” Under tiden utslungade Barrett de gröfsta glåpord han kunde hitta på. Efter en stund afsvimmade tre och deras hufvuden hängde slappt ned mot bröstet. Den fjerde bet hårdt tillsammans tänderna, hans muskler sammandrogo sig i kramp och kroppen och ansigtet antog ett förfärligt utseende.

Då Barrett är nöjd, tagas männen ned; en är död, två repa sig så småningom och en har fått obotlig kramp i underkäken, hvaraf han dog följande dag. De två, som hade lifvet i behåll återfördes i fängelset och fingo litet majsmjöl, det första de fått att äta på nära fyra dagar. Allt detta sker under ögonen af John H. Winder, Jeff. Davis vän och rådgifvare. Barrett var en usling af låg börd, med ett vidrigt utseende. Han tycktes finna stort nöje att var tillstädes, då en slaf blef upphängd vid tummarne och piskad, och han var stolt att visa vakten, huru

ledigt han kunde skuffa omkull och sparka de stackars hjelplösa, utmerglade fångar, hvilka voro så idiotiska, att de ej förstodo honom, utan stodo och stirrade fånigt då han behagade tilltala dem. Han brukade de mest brutala och barbariska grymheter mot sådana stackare. Barrett fortfor att hafva kommandot öfver det inre af fängelset, till in i Mars,då de få som oaktadt hans grymheter, ännu lefde, blefvo återsända till vår armé. Vi visste aldrig hvad som blifvit af Barrett, förrän för omkring två år sedan, då en kamrat, som bodde i Augusta,Ga.genom tidningen "*National Tribune*," berättade att Barrett bodde derstädes. Huru en sådan mördare kan gå ostraffad, är mera än vi kunna fatta. Om någon af oss, som under honom utstod långt värre kval, än döden, händelsevis skulle befinna sig i hans närhet och han plötsligt skulle få kramp i underkäken och dö,—skulle han blifva jagad till verldens ända och dömd såsom mördare.

Ett stort antal af dem, som varit i fängelse under ett år, voro nu vansinniga. De hade helt och hållet förlorat talförmågan och minnet. De hade ej reda på sina egna namn och visste ej om de varit i fängelse en dag eller sex år. Då de blefvo tilltalade, blef enda svaret en frånvarande blick och det såg ut, som om de försökte återkalla något, som fallit dem ur minnet. De vandrade af och an utan mål och höllo sina kamrater på utkik, för att hindra dem gå öfver "dödlinien." Då vädret blef kallare, märkte flere, som ännu hade sitt förstånd i behåll, att deras lemmar voro döda—händer och fötter formligen föllo bort—genom kräfta eller kallbrand. De fleste af de sålunda sjuke voro i lazarettet, der jag nu hade blifvit "wardmästare" öfver andra "wardet." Ibland hände det att benet hade känseln kvar, nära till vristen. Skinnet och

de svampartade benen i leden, hade förmultrat och foten och handen fasthöllos till benet och armen endast genom senorna. Vi togo en sax eller en gammal rakknif, afskuro senorna och togo bort den onyttiga foten eller handen. Detta förorsakade patienterna blott ringa smärta. Somliga lågo under en veckas tid till utseendet fullkomligt liflösa, men kunde svara då de tilltalades. Någon puls kunde ej kännas vid handleden, blott en lindrig darrning öfver hjertat låto oss märka, att lifvet ännu ej flytt. Alla dessa patienter voro fullkomligt köttlösa,—det fanns endast skinn och senor, utspända öfver en ställning af ben. Jag har aldrig hört något namn på denna sjukdom, men jag visste att det var slutresultatet af långvarig svält. Några af dessa beklagansvärde skuro till och med sjelfva bort sina fötter och tycktes aldeles beslutna att lefva. Rebellerna sökte nu på allt sätt förmå våra män att låta sig inskrifvas i deras rullor, under löfte om kläder, pengar och godt kosthåll. Några få lato verkligen skrifva in sig, dock under hopp om, att vid första lägliga tillfälle rymma och förena sig med de våra, men rebellerna tillsågo naturligvis, att några sådana tillfällen icke skulle yppa sig. Bland dem som öfvergingo, var vår gamla Andersonville-plåga—de som tillhörde tjufbanden. De brydde sig föga om, ifall rebellerna skulle lyckas tillintetgöra vår regering, endast de kunde blifva qvitt detta helfvete. Tillsammans var det kanske omkring trehundra, som öfvergingo till rebellerna, resten af oss voro så mycket mera beslutne att hedra den gamla flaggan. Dessa män, hvilka iförda rebelluniformen, efter några få dagar genommarscherade fängelset, bärande rebellgevär och rebellflaggan, försökte få sina förra kamrater att förena sig med dem. Vi sade dem, att vi hällre ville svälta och ruttna under återstoden

af vårt lif, än att bära gevär under den der "rebell-trasan." Vi hade alla den största afsky för någon, som gjorde eller sade någonting för att hjelpa rebellerna.

Jag vill ej försöka skildra fasorna i detta Florence-fängelse, jag kan endast säga, att eländet här var ännu förfärligare, än i Andersonville. Många mördades vid "dödlinien," kallbrand rasade förfärligt och många svulto ihjel.

FEMTE KAPITLET.

Shermans antågande orsak till hastigt flyttning — Lazaretts-afdelningen kvarstannar — Vakten bortränd, att slåss mot Sherman — Försök att uppdå de våra — Picnic i skogarne — Återvände till Florence — Återigjen på jernvägen — Den hvita flaggan — Blårockarne — Under 'the Stars and Stripes' — Vi skratta i glädje, då starke män gråta — En fest på skeppsbröd och "Lincolnkaffe" — Det första på aderton månader — Fäderneslandet slutligen — En öfverblick — Sextitusen kamrater föllo offer för fängelsegrymheter — Hällre döden än att vanhedra "the Stars and Stripes" — Ett förfärligt ansvar att stånda för Jeff. Davis — Södra Staternas fängelseprotokoll — De bära vittne om den ofantliga dödligheten — Hvarföre vi ej utvexlades.

Vintern gick långsamt tillända och många förgingos af köld och fuktighet. I början af Februari avancerade Sherman så nära inpå rebellernas läger, att de sände de fångar, som kunde gå eller stå på benen, till Goldsborough, N. C. Vi som tillhörde lazarettsafdelningen, stannade kvar hos de sjuka och införde till lazarettet, så många, mera sjuke, vi kunde taga reda på inom fängelseområdet och arrangerade de öfrige så att vi kunde komma åt att förse dem med vatten. Deras antal förminskades dock hastigt genom dödsfall. Rebellerna sade oss, att om vi ville svära att ej gå utom palissaden, skulle de taga bort vakterna. Glade att blifva af med dessa mördare, samtyckte vi dertill. Vi blefvo edsvurna, att icke samspråka med negrer eller slafvar ocb att icke gå utom fängelseområdet. Sjukvårdarne rådslogo sinsemellan och öfverenskommo att stanna hos de sjuke,

Kapt. Wirz sparkar till döds, Sergeanten S. H. Nelson, tillhörande Co. I, 4de Vermont, d. 13 Dec. 1864. Graf No. 12,283. Detta var ett af de många mord, för hvilka han ställdes för rätta och hängdes i Nov. 1865.

isynnerhet, som det ej skulle befria oss. Frestelsen att rymma var stor, men det hjelplösa tillstånd, hvari våra sjuke kamrater befunno sig, gjorde att icke en enda af oss villa lemna dem. De voro alla godhjertade män, som gjorde allt som stod i deras magt för att lindra de lidande olycklige sjuke, som lågo under dessa kalla, otäta skjul i Florence, S. C.

En morgon i slutet af Februari inkom en rebellofficer och beordrade oss att föra alla de sjuke till jernvägspåret (på ett afstånd omkring ¼ mil), ty de voro beredda att transportera oss till de våra. Somliga af de sjuke forslades i vagnar, andra kröpo största delen af vägen. Vi medtogo alla, utan dem vi trodde vara döende. De lemnades utan någon sorts hjelp och uppgingo till cirka trettio eller fyratio. Slutligen hade vi inlastat de sjuke i banvagnarne och tåget sattes i rörelse. Vi färdades hela dagen och påföljande natt. Vid middagstiden på andra dagen stannade tåget bakom eftertrupperna af rebellarmén, som nu var i full batalj. Rebellerna voro förvirrade och snart sattes vårt tåg igång tillbaka, så fort det kunde gå. Vi skulle hoppat af och tagit vår tillflykt till skogarne, hade det ej varit för våra sjuke kamrater. Slutligen stannade tåget, vi beordrades från vagnarne och slogo läger i skogen. Detta var en picnic för oss. Rebellerna tycktes vänta en attack och några af deras kavalleri hjelpte att hålla vakt under natten. Följande dag blefvo vi återsända till vårt gamla kvartér in Florence. De sjuke blefvo nu modfälda, men vi uppmuntrade dem och läto dem veta, att "förlåssningens stund var kommen och konfederationen krossad.'

Vi funno flere, som vi hade lemnat döende för fyra dagar sedan, ännu vid lif. Vi fuktade deras läppar med vatten och sökte placera dem så bekvämt, som möjligt.

Några, som vi togo med oss, dogo. Vi lade dem nära banan, för att begrafvas af sektionskarlarne. Omkring den 1sta Mars blefvo vi åter beordrade till jernvägen. Vi inlastade våra sjuke i vagnarne och färdades omigen samma väg. Vi visste att våra trupper intagit Wilmington. Transporten försiggick utan vidare äfventyr. Ibland då tåget gjorde smärre uppehåll, togo vi ut våra döde och lade dem vid sidan af spåret. Vi färdades i riktning mot Wilmington. På lokomotivet var den hvita flaggan hissad. Vi afbidade nu med otålighet, hvad som skulle inträffa. Efter en stund skriker en af kamraterna: "Hallå! der är en blårock!" Vi anstränga ögonen; förvisso, der äro flere blårockar ströfvande omkring. Tittande ut genom vagnsdörren, se vi blanka gevär glindra i solskenet och förvissa oss snart om, att det är en kedja af Unionens utposter.

De sjuke krypa till dörren och titta ut. Vaktarne opponera sig icke, men se aldeles förskrämda ut. Vårt tåg följer sakta lokomotivet, mellan utposternas leder. Rebellofficeren som har befäl öfver oss, saluterar en Union-Major. De samtala ett ögonblick och majoren signalerar en Unionofficer vid utposterna. Han ankommer, medförande omkring trettio obeväpnade män och flere läkare. Rebellerna gingo nu på något afstånd, skamflata och rädda. Icke ett ord vexlades mellan dem och våra män. Våra vänner komma nu till vagnarne, och uthjelpa med varsamhet de sjuke. De hjelpsamma Union-soldaterna torka sina ögon; andra bita tänderna hårdt samman och betrakta rebellerna med hotfulla blickar, men parlamentärflaggan är uppe och den måste respekteras, och de våga ej gifva luft åt sin vrede. En Unionsoldat kommer fram och frågar oss, om vi hafva med oss någon, med namnet Wilcox. En sjuk igenkänner den frågande, och säger:

"Der är Er bror," pekande på en af de olycklige, som förlorat förståndet. Han känner ej sitt eget namn, då han tilltalas af sin broder. Detta gör ej något intryck på oss, då vi endast sett allt sorts elände under ett och ett halft år och vi finna det egendomligt att våra vänner gråta, då vi sjelfva äro så fulla af glädje. Vi försöka sjunga "Hemma åter, från fjernan land," men rösterna äro svaga och förstummas.

Vi gingo igenom gardeslinien till skogsbrynet, hvarest de vänliga soldaterna gjorde upp stora eldar och i öfrigt på allt sätt försökte göra det bekvämt för oss. De delade med sig af sina kläder och gåfvo oss skjortor, strumpor och allt möjligt annat som de möjligen sjelfva kunde undvara. Det var öfver en mil till Wilmington; dessa trupper voro utposter och tillhörde Schofields styrka. Jag har aldrig sett mera godhjertade eller noblare soldater än dessa. Våra trupper hade endast för kort tid sedan intagit Wilmington och voro ej beredda att mottaga oss och förse oss med kläder. Flere vagnar ankommo från Wilmington, lastade med matvaror. Lägergrytor sattes öfver eldarne och kaffe kokades. Lådor uppslogos och kex utdelades, äfven fingo vi vinättika och lök. Detta var saker, som de fleste af oss ej fått smaka på aderton månader. Våra läkare tillsågo att de, som ej hade förstånd derom, icke äto för mycket, men sade till dem, att dricka så mycket kaffe de ville. Somliga drucko äfven, till dess de nästan tycktes vara berusade. Läkarne togo hand om de sjuke, hvilkas antal dock hastigt reducerades genom dödsfall. Följande morgon fingo vi tvål af soldaterna och gingo till den lilla strömmen strax indtill och tvättade bort så mycken fängelsesmuts, som vi lyckades få loss genom ihärdig skurning. Vi åto en grundlig frukost och

voro snart iståndsatta att marschera den lilla vägen till Wilmington. Våra gossar hurrade sig hesa, då de sågo de gamla välkända "Stars and Stripes" svaja från ett torn i Wilmington. Vi kände att vi nu verkligen voro i det förlofvade landet slutligen. Det tycktes oss, som om vi varit borta tjugu år eller längre och det tyckes mig nu såsom en omöjlighet, att vi någonsin kunde öfverlefva vistelsen i dessa fasansfulla helfveten. Vi undra ej på, att så många dogo, men vi undra huru det var möjligt för någon af oss, att komma i tillfälle att kasta en blick tillbaka på denna förskräckliga dödens skörd, som strödde vår väg med dessa ädla och tappra kamraters ben. Deras minne skola vi alltid hålla heligt. De uppoffrade sig för sitt lands välgång.

Vi visa med stolthet på dessa sextio tusen grafvar, och säga: Dessa kamrater valde hellre den mest grymma död än att vanhedra sitt land, genom att på något sätt hjelpa dess fiender. Under de svåraste omständigheter, nakna, svältande och utmerglade af plågor och sjukdom, med tortyr och död stirrande dem i ansigtet, nekade de att antaga ofta återkommande anbud till frihet med vilkor att de läto inskrifva sig i rebell-rullorna eller arbeta i deras verkstäder. Dessa *sextiotusen* unge män uppgåfvo alla förhoppningar och utsigter, att i älskande hem blifva lyckliga, och underkastade sig grym tortyr och död, troende att deras uppoffringar och hjeltedåd alltid skulle hållas i friskt mine af dem, hvilka nu åtnjuta den frihet, för hvilken ett så högt pris betaltes. Men idag finnas många otacksamma meniskor, hvilka försöka nedtysta alla berättelser om dessa kamraters lidanden, påstående, att det endast är egnadt att uppväcka partihat och att dessa fakta äro berättade och nedskrifna i en anda af bitterhet.

På detta vill jag svara: Jag vet, att de sanningar, som äro berättade och skrifna angående dessa fängelser, äro icke just välkomna hos en viss sorts folk; men kom ihåg, vi hålla icke folket och soldaterna ansvariga för alla brutala mord på våra kamrater bland fångarne; för alla dessa missledda meniskor hafva vi den största aktning, med udantag likväl af dem, som beundra och gilla desse fräcka uslingar, hvilka onödigtvis och med berådt mod, mördade sina hjelplösa fångar. Omigen berättas för oss att Jeff. Davis och hans officerare icke hade proviant nog att föda sina fångar. Detta svepskäl bortgår helt och hållet, då vår Regering erbjöd sig att tillhandahålla föda, kläder och medicin, hvilket dock nekades dem. Vi veta, att de icke hade någon ursäkt att neka oss frisk luft, vatten, utrymme och materiel till skjul.

Vi bådo och försökte öfvertala dem, under tårar, att få tillåtelse att bevara våra lif, genom att med dikning afleda fukt och svamp från sumpmarken i Andersonville och att från närliggande skog få hemta materiel för uppbyggandet af något, som skulle komma skydda oss mot sol och regn. De som påstå att Jeff. Davis och hans kabinett icke mördade sina fångar, dem bedja vi att helt och hållet öfverkorsa *alla* vittnesmål af Unionsoldater och i stället taga folkets i Södern, samt det vittnesbörd, som konfedererade krigs-handlingar innebära i beaktande. Undersök de konfedererade läkarnes rapporter, efter att hafva inspekterat fängelserna och Ni får der se, att de skyndade tillbaka till Davis och rapporterade till honom det förfärliga skick hvari fängelserna befunno sig och den onödiga förödelsen af menniskolif—och Ni får äfven se, att de rekommenderade ett omedelbart afsked, för de omenskliga uppsyningsmänen och tillsättandet af mera humana.

Menedaren Davis upptäckt klädd i Damkostym.

Vidare torde Ni bemärka, att Davis icke gjorde så, utan i stället UPPHÖJDE JOHN H. WINDER till chef för *alla* fängelser i Södern, med fullmagt att tortera och mörda så mycket han behagade. Då Ni med egna ögon öfvertygat Eder om detta och har en gnista menskligbet i hjertat, då kan Ni omöjligen uttrycka Er beundran för denne mordlystne menedare och hans skurkaktige rådgifvare, hvilka "drogo elfva millioner menniskor i ett krig, mot hvilket deras känsla och förstånd uppreste sig" Någon gång höra vi att fångarne i de Norra Staternas fängelser icke blefvo bättre behandlade. (Detta hafva vi dock aldrig hört från dem, som voro der inspärrade.) Grafvarne under de ensliga furuträden i närheten af de platser hvar fängelserna voro belägna, berätta en historia, som icke kan motsägas. Endast några få af de Södra Staternas fängelser, förde protokoll öfver inträffade dödsfall och dessa protokoll voro mycket ofullständiga. I de Norra Staterna deremot fördes dessa protokoll mycket noga och alla dödsfall blefvo vederbörligen inrapporterade. Rebellvänner påstå äfven, att det framgår af handlingar från kriget, att dödsfallen voro talrikare i Norra Staterna, men de känna icke till, att endast tjugufem procent deraf blefvo inrapporterade i Södern. Konfedererade handlingar visa, att de togo 188,145 fångar och att de deraf utvexlade 94,-073. Detta lemnar en rest af 94,072, att redovisa för. Vi kreditera dem för 10,000 hvilka lyckades rymma eller anslöto sig till Rebellarmén. Hvad blef då af resterande 84,072? *De gingo under i dessa fängelsehelfveten*, eller jagades genom skogar och moras af blodhundar och demoner, och deras sönderslitna kroppar lemnades för roffåglarne. Hvilka af mina kamrater som helst, som voro bland de fångna, kunna intyga att ett stort antal

rymde och hafva sedan aldrig afhörts. Jag tror ej, att mera än en på hvarje femtio af de som rymde, någonsin hunno fram till det säkra skyddet under "the Stars and Stripes." Flere Union-soldater förlorade sina lif i de Södra Staternas fängelser än som dödades i de tvåtusen tvåhundra och sextioen bataljerna under kriget. Jag har ofta blifvit frågad: "Hvarföre utvexlade icke Eder regering fångar eller rent af nedsände en armé för att befria Er?" Svaret derpå är: Rebellerna fordrade en utvexling man för man, så långt antalet skulle sträcka sig (med undantag af negrer), och öfverskottet mot lösen. På så sätt hade alla hvita fångar befriats. Hade detta skett, skulle Sherman icke hafva marscherat genom Georgia, och Grant icke hafva intagit Richmond, förrän åtminstone tvenne år senare. Orsaken dertill var: Af nittiofyra tusen tillfångatagna af rebellerna skulle Union-armén ej hafva fått öfver tjugutusen i stridsdugligt skick, då deremot de Norra Staterna höllo fångna tvåhundra tjugusjutusen af rebellarméns bästa folk. Dessa skulle naturligtvis då hafva uppställts mot Grant och Sherman och för att kunna kämpa mot och intaga deras försvarspositioner, skulle vår regering blifvit nödgad att ställa åtminstone fyrahundratusen man friska trupper under vapen. Desse voro de liberalaste vilkor, rebellerna erbjödo, utom vid slutet af kriget, då de ville utvexla mot hvilka vilkor som helst, men våra trupper satte oss fria och rebellerna blefvo tvungna att släppa oss genom sina linier, utan lösen. Hvad åter beträffar, att sända ned en armé för att befria oss, måste den frågande betänka, att vi voro inspärrade på de mest otillgängliga platser i Södern, och så aflägset från vår armé, som möjligt. Det hade nästan varit lika svårt för våra trupper att befria oss, som för rebellerna att

marschera till Chicago,der rebell-fångarne voro inspärrade. Jag beskyller icke regeringen för någon uppenbar försummelse, men jag anser att vi böra ihågkommas, såsom väsendtligen hafva bidragit till krigets snara afslutande.

Jag har målat denna tafla hastigt och endast i kort sammandrag gjort en skildring, som skulle kunna upptaga en volym, stor som Bibeln, om jag skrifvit såsom mitt minne nu ser den. Min afsigt har varit att endast göra ett billigt häfte och följaktligen var utrymmet begränsadt. Jag har ej ens namngifvit de trofaste och ädle män, hvilkas fosterlandskärlek sattes på så hårda prof; män hvilka voro mina beständiga kamrater och hvilka jag sett utstå de förfärligaste kval af hunger; deras hopkrympta, nästan nakna kroppar skälfvande af köld och väta och med ansigten vanställda af smärta. Jag her sett dem erbjudna föda och all bekvämlighet, om de ville ansluta sig till rebellerna, men dragande tillsammans de smutsiga trasorna om sina utmerglade kroppar, svarade de med förakt: "Ni kunna göra Edert värsta, men vi skola aldrig vanhedra *the Stars and Stripes!*" Läsare, ingingo desse män i Unionens armé af fosterlandskärlek, eller för de tretton dollar i månaden, som förfäktas af en hop affälliga tidningsredaktörer, hvilka försvara pensionsafslag och rebell-flaggor? Jag betviflar ej att om de otacksamme, hvilka förfäkta sådana åsigter, hade varit med oss, de antigen skulle öfvergått till rebellerna eller blifvit hängda, såsom de sex banditerna, för att de bestulo sina svältande kamrater på föda och kläder.

Den hufvudsakliga delen af följande siffror, har jag tagit från "Smith's Knapsack of Facts and Figures from '61 to '65":

I kriget för Unionens bestånd, levererades 2,261 bataljer:

Dödade i batalj	44,238
Dogo af sår	49,205
Dogo af sjukdom	186,216
Dogo af obekant orsak	24 184
Sjelfmord, mord och afrättade	526
Summa	304,369

Af detta antal dogo 188,353 i sjukhusen. Förlusten af meniskolif i både Norra och Södra Staterna är anslagen till 1,000,000. Skulden och förlusten för Förenta Staterna öfver $6,000,000,000.

Rebellfängelserna voro sexton till antalet. Genom att räkna grafvarne, der grafstenar utmärkte dem, finna vi 36,501 grafvar af Unionsoldater, som dogo i fängelse. 11,-599 af dem, som frigåfvos, dogo innan de hunno sina hem. 12,000 som lyckades hemkomma, dogo strax derpå, tillsammans utgörande de 60,000, som genom Södra Staternas fängelser förlorade sina lif. Ett stort antal har icke blifvit redogjordt för, men jag är öfvertygad, att desse blefvo sönderslitna af de förfärliga blodhundarne.

KONFEDERERADES VITTNESMÅL.

Afgifna vid den ryktbara Wirz - Rättegången, Washington, D. C., 1865.

Öfverste Gibbs, edsvuren. Hade kommando öfver posteringen vid Andersonville. Wirz hade uteslutande kontroll öfver fängelset, och han visste att det fanns föda nog för alla.

Hugh B. Harold, edsvuren. Detta vittne hade varit i rebelltjenst, i egenskap af kommissionsagent och tillhandahöll proviant för Andersonville. Han intygade att han fått ordres att tinga alla förråd för Andersonville och hade mycket för transport; han hade så stora förråd, som han möjligen kunde få ditfördt, och det fanns ingen anledning för att svälta i Andersonville.

James Van Valkenburg, edsvuren. Bodde nära Macon, Georgia. Skörden i Södern var god under kriget. Bomull planterades icke. Marken användes endast för lifsförnödenheter.

Öfverste D. S. Chandler, edsvuren. Vittnade att han varit i de konfedererades tjenst och hade användt en vecka för att förrätta inspektion i Andersonville. Han hade beräknat, att fångarne inom palissaden hade en plats på sex kvadratfot per man—icke en plats sex fot i fyrkant, utan sex fot lång och en fot bred. På grön majs fanns god tillgång och kunde mycket väl hafva utdelats.

Dr. J. J. Roy, edsvuren. Vittnade att han varit i tjenstgöring vid Andersonville. Sjukhuset var i ett högst

miserabelt skick och var ej tillräckligt försedt med tält och sängplatser. Der funnos inga bekvämligheter. Det berättades för honom att der voro mellan trettio och trettiofem tusen fångar. Han hade ej haft svårigheter vid anskaffandet af medicin, med undantag af några mindre vanliga slags. Männen företedde det mest förskräckliga utseende, som gerna kan tänkas. Några voro angripna af skörbjugg i dess värsta form. Han tillskref, såsom orsak till sjukdomen, långvarigt inspärrande, utsättning för väder och vind, samt frånvaron af alla, detta lifvets bekvämligheter.

Det fanns en mängd af mask och insekter i sumpmarken, nära sjukhuset, och dunsterna från dessa utöfvade det mest skadliga inflytande på patienterna. Insekterna (en sorts hvita myror med vingar) kommo från förruttnade djur och vexter. De voro så talrika, att det var förenadt med fara, att öppna munnen vid solnedgången.

Ambrose Spencer, edsvuren. Intygade att han bodde nära Americus, Ga., omkring nio mil från Andersonville. Han hade varit bosatt der under de sista fem åren och besökte Andersonville ofta. Under år 1864 var det en ovanligt rik tillgång på grönsaker. Hvarje dag voro tågen lastade med personer, medförande grönsaker till Andersonville. Någon af officerarne vid Andersonville hade agenter i Americus, för uppköpandet af grönsaker för vaktmanskapet.

Termometern visade under sommaren 1864 en mycket stark hetta. Vittnet trodde att det ibland varit ända till 110 grader (Farenheit) i skuggan. Vid ett tillfälle, under Juni månad, satte vittnet termometern i solen. Den visade från 127 till 130 grader. Vintern 1864—1865 var den kallaste vinter som varit i Georgia på tjugufem år.

Vittnet hade sett termometern (Farenheit) visa omkring 25 grader öfver noll. Vittnet väcktes en natt, då det var mycket kallt. Han öppnade fönstret och såg att det var en fånge, som rymt från Andersonville. Vittnet gick ned och lät honom komma in. Han var nästan förfrusen och mycket dåligt klädd. Vittnet såg på termometern och fann det vara endast 18 grader öfver nollstrecket.

En gång blef ett försök gjordt af fruntimren inom provinsen, att lindra fångarnes nöd. Stora kvantiteter födoämnen anskaffades och sändes till Andersonville. Vittnet trodde att detta försök strandade. General Winder nekade tillåtelse att till fängelset inbära några födoämnen. Vittnet hade då haft ett samtal med generalen.

Han sade, att han " trodde hela landet blifvit "Yankee"-vänligt sinnadt och att detta försök att lindra fångarnes nöd, endast var ett klander mot den konfedererade styrelsen och att han tänkte göra ett slut derpå." Vittnet sade honom då, att han ej trodde, det visade hvarken "Yankee"- eller Unionvänskap, att hafva menskliga känslor, hvartill han svarade, att "det var bäst för 'the Yankees' att dö der."

Han använde ett sådant språk, ibland och till fruntimmer, som icke någon i sin hustrus närvaro skulle kunnat höra, utan att deröfver gifva sin harm tillkänna. Det var ett sådant språk, som icke i tryck kan återgifvas.

Winder förklarade, att han kunde göra kvinnorna trogna den konfedererade styrelsen,genom att få dem i vissa omständigheter. Vittnet hörde äfven generalen anmärka att om han fick, som han ville, skulle ett hus der uppföras och kvinnorna intagas deri, för ett visst skändligt ändamål, m. m., som vittnet icke tyckte om att återgifva.

Vittnet kände Turner, som hade hundarne om hand.

Turner talade om för vittnet, att han förtjenade mycket mera pengar, än han kunde göra genom att sköta sitt landtbruk. Wirz var den, som betalade honom.

Vittnet frågade Winder, om han tänkte låta uppföra baracker, eller något annat i samma stil, eftersom han lät fälla så mycket timmer. Han svarade: "Jag skall bygga en inhägnad här, som skall komma att döda mera "Yankees," än de pågående bataljerna."

Dr. John C. Bates, som genom kontrakt, var rebellregeringens läkare vid Andersonville från den 22. September 1864, till den 26. Mars 1865, blef edsvuren och vittnade som följer:

Då jag i sjukhuset besökte distriktet No. 15, såg jag der ett antal män, i ett tillstånd hvaröfver jag blef både förvånad och harmsen. Många utaf dem lågo delvis nakna i sanden, smutsiga och fulla af ohyra. Andra voro sammanträngda i små tält, som voro aldeles ur brukbart skick. Jag undersökte alla dem, som voro i min vård. Jag gjorde förfrågningar angående rationerna och talade med dem derom. De stackars lidande brukade ofta bedja mig om en sked salt, eller en order att få något af det, som bortsiktades från mjölet, då de ville baka något bröd åt sig. De brukade äfven samlas omkring mig, bedjande om ett köttben.

De lefvande tillhandahöllos med kläder från dem, som dogo.

Vid tiden af min tjenstgöring var det 2,000 eller 2,200 sjuke. Jag antager att 20,000 eller 25,000 fångar här voro sammanträngda. Somliga hade gjort hål och gräft ned sig i jorden. De som voro under skjulen, hade det jemförelsevis bra. Jag såg dock till mycket litet af sådana skydd. De flesta hade nöden uppfunnit.

Jag fann dem vara behäftade med skörbjugg, ledvatten, diarrhe, kallbrand, lunginflammation, m. fl. sjukdomar. Fångar, som dogo, lades i vagnar, med hufvudet först, och affördes. Huru de begrofvos, är mig ej bekant. De från sjukhuset kommande utdunstningarne, voro i hög grad vidriga. Om genom någon tillfällighet, min hand på något ställe hade en rispa, gick jag icke in i sjukhuset, utan att hafva ett plåster öfver det rispade stället. Om någon, hvars fysik genom brist på näringsmedel, hade försvagats, händelsevis kom att stöta en tå eller rifva en hand, så löd nästa rapport till mig, kallbrand; så häftigt gick denna förfärliga sjukdom. Fångarne voro packade som sillar, i palissaden. De omtalade hundarne användes att uppjaga fångar, som rymt. Femtio procent af dem, som dogo, borde hafva blifvit räddade, och jag är t. o. m. öfvertygad att sjuttiofem procent kunde blifvit hulpna, om nödig vård och omsorg kommit patienterna till del. Ibland fann jag personer ligga döda, midt ibland de lefvande. Troende att de endast sofvo, gick jag för att väcka dem, men såg då att de voro försänkta i den eviga sömnen. Detta var i sjukhuset. Jag förmodar att tillståndet inom det öfriga fängelset ej var bättre.

Ytterligare ett vittnesmål från de Södra Staterna, kan här anföras, angående "Dödlinien." Detta visar, att Jefferson Davis ingalunda sväfvade i okunnighet om de gräsligheter, som förekommo i fängelset vid Andersonville. Det är hemtadt från de konfedererades arkiver:

FÖRSTA GEORGIA RESERV-REGIMENTET,
CAMP SUMTER (ANDERSONVILLE), d. 23 Juni 1864.

Presidenten Jefferson Davis:

ÄRADE HERRE:—Som jag endast är simpel soldat i

ledet härstädes och således om jag ser någonting, som förtjenar att fördömmas (som jag gör), har jag icke magt eller myndighet att rätta det. Dock, såsom en mensklig varelse och en, som tror att vi borde behandla våra medmeniskor, som vi ville, att de skulle behandla oss, får jag härmed meddela Eder åtskilligt, hvarom jag är öfvertygad att Ni sväfvar i okunnighet. Till en början kan jag försäkra att jag icke har någon anledning att känna mig vänligt stämd mot "the Yankees" (de drefvo nämligen mig och min familj från vårt hem i New-Orleans, att söka vårt uppehälle bland främlingar), dock förefaller det mig, som om någon hänsyn borde iaktagas, vid behandlingen af fångarne. På insidan fängelset och rundt omkring, nära palissaderingen, finnes den s. k. "dödlinien." Den är cirka tjugu fot i bredd. Om en fånge skulle gå utom denna linie, är vakten beordrad att skjuta honom. Nu finnes här en mängd tanklösa pojkar, som tyckas tro att de blifva store män genom att döda en "Yank." En följd häraf är, att hvarje eller hvarannan dag, flere fångar skjutas. Då tjenstgörande officeren anländer till vaktens plats, får han ofta se en död eller svårt sårad fånge, men inom deras eget område. Vakten, härom tillfrågad, säger naturligtvis att han (fången) var utanför "dödlinien," då han sköt honom. Han blir tillsagd att han gjorde sin skyldighet och är en bra vaktkarl. Förra Söndagen blefvo två skjutna i ett skott, då de befunno sig i sitt tält. Vakten uppgaf, att "the Yankee," för att undvika en smutshög, tog ett steg utom "dödlinien." Han genomsköt magen på honom och då officeren ankom, låg han på insidan om linien. Han, vakten, som vanligt påstod att fången var utanför linien, men föll tillbaka innanför densamma. Officeren sade honom att han gjorde fullkomligt rätt.

Nu, ärade herre, vet jag att Ni ogillar sådana åtgärder och jag gifver Eder dessa upplysningar, då jag vet att Ni är soldat, statsman och en kristen, under hopp att Ni om möjligt, skulle kunna bestraffa dylika handlingar och icke blott dessa, utan äfven andra, som här förekomma. Om Ni hitbeordrar en inspektör, så kommer han naturligtvis endast i beröring med härvarande officerare och de berätta honom att allt är, som sig borde. Låt i stället hitsända en aktningsvärd man, att såsom privat medborgare under en veckas tid vara i beröring med soldaterna, och om icke han kommer att få se upprörande saker, har jag misstagit mig.

Jag skall underteckna mitt namn, under hopp om, att Ni ej låter mitt befäl derom få kunskap, ty i så fall skulle det troligtvis komma att gå mig illa.

Med största vördnad,

James Anderson.

P. S.—Ursäkta blyertzpenna.

Endosseradt.—"Af Presidenten vördnadsfullt hänvisadt till krigsministern.

J. C. Ives, Öfverste och Aid-de-Camp."

d. 23 Juli 1864.

"Hänvisadt, genom Order, till Brigad-General Winder.

J. A. Cambell, A. S. W."

d. 23 Juli 1864.

Det exsisterar ett nästan obegränsadt antal trovärdiga intyg, som tydligt ådagalägga, att den konfedererade regeringen hade fullkomlig kännedom om de gräsligheter, som förekommo i Andersonville och öfriga militära fängelser.

"Hvad ändamål kunde väl rebell-ledarne hafva, att

på ett sådant omenskligt sätt låta tortera sina fångar?" De hoppades att Unionsoldaternas förfärliga lidanden, skulle tvinga de Norra Staternas lojala innevånare, att ingå på rebellernas fredsvilkor. Då detta ej lyckades, blef nästa ändamål att tvinga fångarne att ansluta sig till rebellarmén, eller och att till den grad försvaga dem, att de blefvo urståndsatta att vidare tjenstgöra i Unionens armé.

Deras utmerglade offer och begrafningsplatserna vid fängelserna, visa huru nära de voro att uppnå det sednare målet. Under det tusentals Unionsfångar svulto ihjel vid Andersonville, Ga., funno Shermans armé och Johnsons rebellarmé staten väl försedd med lifsmedel,—nog att underhålla tvenne stora arméer, för flere månader. Landtbrukarne i södra Georgia betalade sin skatt i Americus, elfva mil söder om Andersonville. Denna skatt eller taxa, utgjordes af en tiondedel af alla landtbruksprodukter, som ålades dem att betala till rebell-regeringen. Jeff. Davis sade att "Americus, Ga., var ett af deras största upplag för lifsförnödenheter."

Huru länge skola dessa krigets minnen fortlefva? Så länge, som kvarvarande rebellelement och deras anhängare i de Norra Staterna, försöka att göra förräderi till något aktningsvärdt, genom att försvara den grymma behandlingen af Unionsfångarne och genom att försöka upphöja obotfärdiga rebeller till magten. Förräderi är lika afskyvärdt för det lojala folket i dag, som det var, då inbördeskrigets stormmoln öfvergingo vårt land.

De, som hafva gjort illa, lidit och ångrat sig, förlåter jag gerna, men det är ju ganska naturligt, att jag hyser större vänskap för dem, hvilka räddade mitt hus från lågorna, än för dem, hvilka satte det i brand.

SULTANAS FÖROLYCKANDE.

Rebellkonfederationens öde förseglades genom Lees kapitulation och intagandet af rebellhufvudstaden, och föranledde Jefferson Davis, att hastigt taga till flykten. Folket i de Södra Staterna kände på sig, att det icke skulle gå an, att låta Unionsfångarne befrias af sina segrande kamrater. Rädda för både befriarnes och de befriades hämd, skyndade de att låta dem, som ännu öfverlefde deras grymheter, passera igenom de glesa Union-förposternas linier vid Vicksburg och andra dertill väl lämpade platser. De, som lösgåfvos vid Vicksburg, Miss., voro från Cahaba, Ala., samt de aftynade skeletten från Andersonville. Desse f. d. fångar sändes norrut, så hastigt som transportmedel kunde anskaffas.

Den 26te April 1865 anlände Sultana, en stor Mississippi flodångare, till Vicksburg från New Orleans. Passagerare och besättningen tillsammans utgjorde något öfver etthundra. Vid Vicksburg togs ombord tvåtusentrettioen f. d. Unionsfångar, några få soldater, några helsovårds-kommissionärer och f. d. konfedererade soldater, återvändande till sina hem i Arkansas. Vid Memphis lossade ångaren stora kvantiteter socker samt intog sitt kolförråd. Det blef efter midnatt, innan den fortsatte sin resa norrut. Hunnen omkring sex mil från Memphis, exploderade ångpannorna och ångaren brann upp på en kort stund. Fjortonhundra fyratiotre af de f. d. fångarne gingo genast in i evigheten. Af dem, som uppfiskades,

dogo snart efteråt trehundra, till följd af skåll- och brännsår samt utsättning för väderleken. Förlusten af lif uppgick till sjuttonhundra. Af tjugusju fruntimerspassagerare räddades endast en. Ingen känner till orsaken till explosionen. Det tros att Charles Dale, den beryktade konfedererade blokadbrytaren, hade placerat en torpedo i ett stort stycke kol och lagt detsamma ibland det öfriga bränslet, framför ångpannorna. William Streeter, St. Louis, påstår att Dale hade talat om för honom, att han gjort det i ändamål att förstöra ångaren. Författaren stannade nyligen öfver en natt, hos en af de öfverlefvande från denna katastrof, E. W. McIntosh, förut tillhörande 14de Ill. Infanteri. Vårt samtal rörde sig om fängelselifvet och hvad vi genomgått efter vår befrielse, på väg hem, och, som han blef frigifven i Vicksburg och jag i Wilmington, så hade vi mycket att förtälja. Han berättade: "Ni kommer ihåg huru vi sågo ut, med benen nästan stickande ut genom skinnet. Mina fötter och vrister voro så fulla af sår och svullna, att jag såg ut som om jag endast hade bestått af hufvud och fötter. Jag var ombord Sultana och skulle återvända hem att återse mina kära. Jag hade utstått så mycket lidande i Andersonville, att jag under dessa förändrade förhållanden och glada förhoppningar, ej tycktes känna mina plågor. Jag låg på det till trängsel uppfylda fördäcket, och lysnade till kamraternas prat, om de goda tider m. m., som de nu snart skulle komma i åtnjutande af, tills jag föll i sömn och icke hörde mera. Jag vaknade vid en stark stöt och kände huru jag flög genom den svarta nattluften. Jag föll i vattnet, ungefär fyratio eller femtio fot från ångaren. Jag kom genast upp till ytan och började simma, men hade icke klart för mig hvad, som egentligen hade passerat. Kommande i berör-

ing med några flytande spillror, som ännu höllos tillsammans af några träribbor, hängde jag mig fast dervid. På ångaren var nu allt i den största förvirring. Jag såg elden och hörde ångan fräsa; jämmer och skrik uppfylde luften och en massa brända och skållade meniskor hoppade i floden. Som jag hade reda på den fara man löper, att komma i kontakt med druknande, arbetade jag af alla krafter att paddla mig och min lilla flotte, så långt bort från ångaren som möjligt. Elden flammade upp hastigt och upplyste den hemska taflan. Nära ångaren var floden uppfyld af menniskor och vrakstycken. Allt var i den största förvirring och oreda. De, som ännu befunno sig på den brinnande ångaren tjöto, svuro och skreko. Några läste högt och med stor ifver, sina böner. Många af mina stackars skelett-lika kamrater, släpade sig långsamt till sidan på ångaren och nedsläppte sig i det kalla, svarta vattnet, för att för alltid försvinna. Genom explosionens våldsamhet slungades jag långt bort från tumultet i ångarens närhet. De förvirrade menniskorna försökte att hålla sig uppe på kringflytande spillror eller klängde sig tillsammans med hvarandra och sjönko slutligen ned i djupet. De, som hade någon spillra att hålla sig uppe med, försökte på alla sätt att hindra de öfrige att få tag i den. De fördes alla nedåt floden med strömmen. Jag låg med kroppen på spillrorna och med benen i vattnet. Jag vet ej huru länge jag sålunda arbetade, men kände att jag började blifva mycket kall och afdomnad. Jag kom i ett drömtillstånd och visste icke mer hvar jag befann mig. Då jag kom till sans var det ljust och dagen redan långt framskriden. Det tog mig en bra stund, innan jag kom ihåg hvad som inträffat, eller hvar jag var. Rundt omkring framstucko små buskväxter ur det smutsiga vattnet.

Dessa befunnos vara en sorts bomullsträd, växande på en sandbank, som nu, nästan till trädens topp, var under vatten. Här hade min trofasta flotte fastnat. Nära mig hade en stor stock likaledes fastnat. Denna trodde jag skulle bära mig bättre. Genom mina ansträngningar att komma upp på den, lossnade den från buskarne och jag kom på nytt i drift. Jag märkte nu, att jag icke var långt ifrån Arkansas-sidan strax nedanför Memphis. Jag upptäcktes slutligen af tvenne negrer, hvilka i en båt kommo till undsättning. Desse män hade räddat en mängd under natten och den tidigare delen af morgonen. Vi togos till Memphis, der vi möttes af välgörenhetsdamer (Gud välsigne dem), hvilka aftogo våra trasor och tvättade oss så rena som var möjligt, samt påklädde hvar och en af oss skjorta och kalsonger af röd flanell. Sedan sändes vi till Overton-sjukhuset. Genom att jag varit i det kalla vattnet så länge, hade svullnaden i mina fötter gifvit med sig, ej obetydligt. De sågo nu ut, som råhackad biff. Såren hade blifvit grundligt rentvättade, genom min långvariga vistelse i det sanduppblandade vattnet, och jag tror nu att detta bad, i all sin förskräcklighet, dock räddade mina fötter från att blifva amputerade.

DEN GAMLA FANGELSEPLATSEN.

Platsen, hvarpå det gamla Andersonville fängelset var beläget, äges numera af E. J. Jones Post, "Grand Army of the Republic," Macon, Ga. Egendomen består af åttio acres mark, på hvilken det historiska fängelsets palissad, befästningsvallar, skyttegropar, m. m., voro belägna. Platsen kommer att förvandlas till en "National Grand Army Park." Hvarje ställe af särskildt intresse, skall utmärkas af ett dertill passande monument eller byggnad. En stor amphiteater skall uppföras vid Providence-Spring, för vapenöfningarne på "decoration day." J. M. Bryant, superintendent för begrafningsplatsen, skall hafva uppsigt öfver det hela.

DÖDSREGISTRET VID ANDERSONVILLE.

Från de anteckningar, rebellerna förde öfver förekommande dödsfall, vid Andersonville, komma på hvarje Stat, som följer:

Alabama	15	New Jersey	170
Connecticut	315	New York	2,572
Delaware	45	North Carolina	17
Dist. of Columbia	14	Ohio	1,030
Illinois	350	Pennsylvania	1,811
Indiana	594	Rhode Island	74
Iowa	174	Tennessee	738
Kentucky	436	Vermont	272
Louisiana	1	Virginia	288
Maine	233	Wisconsin	244
Maryland	194	U. S. Armé	399
Massachusetts	768	U. S. Flotta	100
Minnesota	79	Medborgare, etz	166
Michigan	630	Hängde	6
Missouri	97	Obekanta	443
New Hampshire	124	I kopporna	68

Summa.......................12,912.

De döde voro icke alla antecknade. I Andersonville voro 13,706 begrafna.

Under Augusti dog en på elfva!

Under September dog en på tre!

Under Oktober dog en på två!

Under November dog en på tre!

Förstår läsaren, att i September dogo en tredjedel af dem, som voro i inhägnaden, i Oktober hälften och i

November en tredjedel af dem, som voro kvar. Läs noga detta omigen och det skall undanrödja alla tvifvel, om att de öfverlefvande skulle på något sätt kunna öfverdrifva i sina berättelser om dessa helfvetiska hål, som hvarken förr eller sednare hafva öfverträffats, hvad angår barbarisk grymhet.

Många äro benägna att betrakta fängelselifvet under kriget, såsom endast förlusten af frihet och frånvaron af det allmänna lifvets nöjen och förrättningar.

Jag vill här upprepa en f. d. fånges ord, rörande dessa förfärliga helfveten. Han sade:

"Tänk på detta döds-lif månad efter månad! Tänk på män, med icke stark kroppkonstitution, vana vid bekvämlighet och lyx, med fin smak och en utpräglad känsla för det sköna, utan ett vänligt ord och utan en hoppets hviskning, tillbringande sina dagar midt ibland sådana scener. Icke ett välklingande ljud, icke en angenäm doft, icke en skön uppenbarelse, kom någonsin dem till del. De voro lika fullkomligt begrafna, som om de varit under ruinerna vid Pompeii och Herculaneum. De andades maskinmässigt, men voro uteslutna från allt, som kan göra tillvaron dräglig. Känslor och förnimmelser blefvo opphörligt kränkta och ändå, märkvärdigt nog, fortfor hjertat att slå och att hålla vid lif en del af dessa stackars fångar, som tvifvelsutan bådo att döden skulle göra ett slut på deras lidanden.

Tag äfven i betraktande de knappa och eländiga rationerna, som hade varit omöjliga att förtära för någon, som icke var till hälften ihjelsvulten; tvånget att gå frusen, hungrig och illa klädd i det fuktiga vintervädret; den beständiga tortyr, som förorsakades af ohyra, mot hvilken alla medel och försigtighetsmått visade sig frukt-

lösa; den fullkomliga isoleringen; dysterheten; den långsamma enformigheten, som föranledde grubblerier. Dessa tärande hjertekval, vecka efter vecka, månad efter månad."

Är det att undra på om de få öfverlefvande äro både kroppsligt och andligt förstörda?

OFVERBLICK.

Jag frågas, "hvad blef af alla de här omnämnda, som hade komando öfver fängelserna?"

Gen. John H. Winder dog mycket hastigt i Florence, S. C., den 1 Januari 1865. Han fick ingen tid för ånger. Major Thomas P. Turner, kommendant öfver det beryktade Libbyfängelset, vid Richmond, Va., bor i Memphis, Tenn. Hans adjutant (lilla sprätten Ross), släppte till lifvet vid en hotelleldsvåda i Richmond, några år efter kriget. Den rödhåriga barbaren från Florence, S. C., Löjtnant Barrett, bor i Augusta, Georgia. Vid slutet af kriget flydde han till Europa, men återvände sedan, föraktad af sin egna landsmän, såsom en tölp, pultron och lönmördare, rädd att lefva och rädd att dö.

Kapten Henry Wirz dog i galgen, den 10 November 1865, på "Old Capitol" fängelsegården i Washington, D. C. Wirz var till börden Schweitzare och var, före kriget, läkare och slafägare i Louisiana. Han ingick i rebellarmén och sårades svårt i den batalj, som utkämpades vid Seven Pines, nära Richmond, Va., fick sedan befälet öfver Tuskaloosa fängelse i Alabama, der hans grymheter mot Unionsfångarne, väckte Jeff Davis och hans tjenstemäns uppmärksamhet, och då något sednare det stora fängelset vid Andersonville blef färdigt för sitt ändamål, blef Wirz beordrad af J. H. Winder att taga befälet öfver det inre af fängelset. (Öfverste Gibbs kommenderade garnisonen).

Den 7 Maj 1865 arresterades Wirz i Andersonville, af Kapten Noyes, tillhörande General Wilsons kavalleri. Han protesterade, påstående sig icke kunna straffällas, på grund af Johnstons fredsvilkor. Han kunde icke hållas ansvarig för den oerhörda dödligheten och fångarnes förfärliga lidanden. Han påstod att han endast varit ett medel, eller verktyg i sina förmäns händer, och bad att blifva skyddad för deras hämd, som varit fångar under honom, och på egen begäran, fördes han förklädd, till Washington.

Krigsrätten, som ledde förhöret med fången, utgjordes af Generalerna Lew Wallace, Mott, Greay, Fessenden, Bragg och L. Thomas, samt af Öfversterna Ballier, Allcock och Stibbs.

De kommitterade sammanträdde den 23 Augusti 1865 och vittnesförhöret fortgick till den 1 Oktober. Försvaret leddes af Lewis Schade, en framstående advokat i Washington, med trenne assistenter. Protokollet upptog öfver tvåtusen sidor vittnessmål. De mest graverande af dessa voro de, som afgavos af rebell-läkare, officerare samt medborgare, hvilka bodde i närheten af Andersonville.

Endast Wirz, af alla de brutala officerarne, som hade haft befäl öfver fångarne, blef straffad. I sanning! Rättvisan är blind. Blott en underordnad straffades, då sjelfva chefen, i sitt Mississippihem, sörjde den förlorade saken.

Kom ihåg, läsare, att Andersonville endast här tjenar som ett enda exempel på dessa Söderns fängelsen, hvilka, hvart och ett, ännu genljuda af jemmerskriken från dessa fasans hålor, der den tärande hungersnöden, eländet och döden beständigt kräfde sina offer, fyllande benrangelsgrafvarne med namnlösa döde.

Låt mig återigen, unge läsare, göra Dig uppmärksam

på, att jag visst icke vill, att Du skall tro, att folket i de Södra Staterna i allmänhet var grymt och barbariskt. De djupa leden bestodo mestadels af hvite, tillhörande arbetsklassen, och hvilka icke ägde slafvar eller endast ägde några få. Desse konfedererade soldater, hade vanligen sin plats i fronten af rebellarmén, för att kämpa och taga fångar. Med få undantag, behandlade de sina fångar så väl, som omständigheterna medgåfvo. Fångarne sändes dock snart till någon inhägnad, under kommendantskap af någon dertill utsedd demon, hvilken hade utvalt sina assistenter och vaktmanskap så, att på bästa sätt genomföra de projekt, som blifvit planlagde i Rebellhufvudstaden. Bland fängelsevakten funnos dock några godhjertade män, hvilka icke böra få skulden för de öfriges grymhet; men i allmänhet, om en vakt icke lade i dagen någon lust att behandla en "Yankee" med grymhet, blef hans plats snart intagen af en annan. Rebellofficerarne voro i allmänhet rike slafägare, med god uppfostran. Många af dem hade uppfostrats af Förenta Staternas Regering. De rike slafägarnes söner blefvo uppfostrade i privatskolor och högre läroverk, tills de voro mogna att taga den examen, som fordrades för att blifva kadetter vid West Point. Detta kunde de göra med lätthet, genom kongressmännens från de Södra Staterna, inflytande, hvilka förutsågo det kommande inbördeskriget och dertill behöfde män med militäruppfostran, att, såsom ledare tillintetgöra en regering, som de icke längre kunde kontrollera. Såsom en följd af deras förutseende, må nämnas, att utaf tjuguen generaler och högrebefäl i rebellarmén, aderton hade utgått från West Point. Desse blefvo alla menedare, då de bröto sin gradueringsed, genom att ingå i en förrädisk sammansvärjning.

Det fanns flere män i Södern, hvilka tillhörde Unionen och desse gjorde allt hvad de kunde, för att hjelpa de fångar hvilka lyckats rymma. Dock berodde vi mera af slafvarnes hjelpsamhet, då de hvite Unionsmännen hade allt hvad de kunde göra, att taga vara på sig sjelfva. En rymmande "Yankee" förråddes sällan af en slaf, ehuru denne ibland blef lurad och bedragen af falska "Yankees", hvilka voro magra, knotiga rebeller, förklädda till Unionsfångar. Många färgade bära ännu märken efter den tortyr, de undergingo från desse falska "Yankees." Detta gjorde, att slafvarne blefvo mycket försigtiga och var kanhända orsaken, att de vid några få tillfällen förrådde rymde fångar. Slafvarne hade hjertan under sitt svarta skin, som voro Unionsaken trogna. De visade en otrolig intelligens och slughet då det gälde att undangömma en rymd fånge, eller att lotsa honom tillbaka till Unionarmén. Från den äldsta Mamman, till den minsta lilla negerungen, brukade de mycket trovärdigt försäkra att, "de icke veta något om den 'Yankee,' som rymma," och på samma gång uttrycka sin rädsla och förskräckelse för en "Yankee" soldat, och kanske under tiden en darrande flykting låg gömd under kojans grofva golf och hörde huru slafuppsyningsmännen använde både böner och hotelser för att förmå dem att förråda honom. Men han fann ingen Judas der.

En mulatt, då han hjelpte författaren att fly, sade: "Min husbonde och ägare är min fader och hans son är min halfbroder. Sonen och jag äro af samma ålder och mycket lika till utseende, växt, etz., utom att jag är mörkare än han. Våra omständigheter äro dock mycket olika. Jag är en slaf och har ingenting, med undantag af min odödliga själ, som jag kan kalla mitt eget. Jag har

inga rättigheter, som min husbonde behöfver respektera. Jag kan icke ens försvara min egen hustrus heder. Mitt barn blef slitet från modersbröstet och såldt till en slafhandlare, och dessa tårepengar användes att utrusta *min* fader som öfverste och *min* broder som kapten, att gå i fält mot mensklig frihet. De håna mig, med att skryta att Förenta Staterna skola gå sin upplösning tillmötes och en ny regering skall bildas, och att de skola blifva rika genom att förse de fria staterna med slafvar från Afrika. Då skall jag upphöjas till en stor uppsyningsman, såvida jag visar mig trogen under denna kamp. Gud förbjude att så skulle gå. Min broders hand är emot mig, men jag tror på Gud och att Han beskyddar Unionsaken, och att följden af detta krig skall blifva slafveriets död. Min unge herre lärde sig ovetande, mig att läsa, och nu tager jag hvarje tillfälle i akt att förkofra mig och lära mina mindre lyckligt lottade medslafvar. Vi hafva större kunskaper, än den hvita rasen gerna vill medgifva. Ni skall få se, att det färgade folket äro Unionsoldaternas trogna vänner och de skola hjelpa Er att uppnå det vänliga skyddet under Er egen flagga."

Nu, käre läsare, har jag hastigt fört Dig igenom dessa händelser. Dock har Du på långt när ej sett allt. Det är omöjligt att med penna, pensel eller mensklig tunga, kunna återgifva dessa scener, som skola förfölja mig till min graf. Verkligheten fordrar ett starkare ljus och att ses på närmare håll, än som är möjligt, då så många år förflutit sedan dessa händelser passerade. Tro mig, jag har endast här hållit mig till verklighet och sanning, och då Du lemnar en skärf, för att bidraga att sprida detta lilla häfte, är det ett bevis på Din aktning för dem, som ledo, mera än Du någonsin kan komma att lida och Dina

barn, derom beder jag Gud, aldrig måtte få erfara. Så visst, som Du önskade Dina egna sorger och motgångar beklagade, Dina egna böner om hjelp hörda, beder jag Dig läsa öfverlefvande fångars skildringar. De skola synas Dig så förfärliga, att Du sjelf deraf lider, men Du skall blifva tusenfaldt återgäldad, genom att så mycket mera sätta värde på de välsignelser, som Du nu åtnjuter. Du har äfven det medvetandet, att hafva uppmuntrat en stackars öfverlefvande, i hans försök att inprägla hos vår Republiks ungdom, att visa en sann och odelad fosterlandskärlek, för endast ett land och en flagga.

Kom ihåg att:

Numer hvar man är fri; från haf till haf
Ej längre bojor smidas, för en slaf.

FÖRGLÖM.

" Förglöm," man ropar, "det, som är förflutet!
Förglöm de gräsligheter kriget bar!
Och hvad mot menskorätt och lag blef brutet
Af djeflar—håll det ej i minnet qvar!"—
Ack hvilken ljuflig tröst du ger
Åt denne krympling och åt tusen fler!

Du spröda hjerta, som ej mera lidit
Än en sekund utaf en flugas bett,
Hur kan du fatta, huru åren skridit,
Som slafpatronerna åt oss beredt?
Och ändock ropar du: "förglöm!"
Liksom det vore blott en vanlig dröm.

Men se, hvad former denna dröm har tagit;
Se dessa ben, kallbranden klippt utaf,
Och dessa armar man i bojor slagit,
Och denna kropp, som föddes fram med draf!
Se dessa jernklot, som jag bar!
Jag vägde mindre sjelf än bördan var.

Se på det läger utaf track och gödsel,
Der jag har vaken hvilat åratal,
Der jag förbannat stunden af min födsel,
Der lifvet krupit fram i djeflars qval;
Se på min ande, fordom klar,
Hur nu han vanvetts dunkla slöja har.

Men sę ej mig allena uti detta,
Det största helgerån mot rätt och lag,
Se hela skaran, redo att berätta
Hvad jag har talt, men bittrare än jag,—
Och ropa sedan ditt: "förglöm!"
Liksom det vore allt en vanlig dröm.

Jag kan ej glömma, kan ej ens förlåta,
Ty ännu har ej någon afbön sports;
Men får jag se demokratien gråta
En ärlig tår för allt hvad ondt som gjorts
Att gagna hennes lumpna väl,
Då skall det gångna plånas ur min själ.

DET SISTA BREFVET.

Oroligt han slumrar på baran mark,
Under öppen himmel och naken,
Och äger till täcke ej ens en bark,
Men kring honom Döden är vaken.
Han drömmer om sjukdom och hungersnöd,
Om engel, som kommer med vin och bröd,
Men vaknar och ser blott den bleka Död.

Då kommer ett postbud, och bref det har
Från hemmet, från engeln i Norden;
Den darrande handen, som brefvet tar,
Den bräns af de olästa orden;
Men vakten, som följer, han skriker svårt
Och lägger en ed till ett ord så hårdt:
"Till dess du betalt det är brefvet vårt."

Förtviflad och bitter och ångestfull
Med darrande stämma han klagar:
"Du vet hvad jag ägde, din skurk, af gull,
Du stal enligt sjelfgjorda lagar.
En gnista af lifvet jag äger än;
Se här, jag är villig att offra den,
Om först du gifver mig brefvet igen."

Medlidandets känsla i vaktens bröst,
Så främmande eljest att finna,
Nu gaf honom åter hans hjertetröst,
Hans helsning från barn och från qvinna.
Han griper sitt bref och kysser det ömt;
Det var nog det bröd och det vin han drömt
Att engelen hade åt honom gömt.

Så skrider han öfver till månlyst plan
Med stapplande steg för att finna,
Om stugan derhemma är likadan,
Om lampan har olja att brinna,
Om ännu det finnes i huset qvar
En smula af föda åt en och hvar,
Då fjerran från hemmet han dväljes—*far*.

Han drömmer sig vandra på hemmets grund,
Der stegena störas af ingen;
Men allt som han skrider i nattlig stund
Han står för den postande ringen
Vid dödsliniens rand, och då hörs en knall,
Ett qvidande läte, en suck, som skall
Bli tolkad en gång, när natten är all.

Nu fram stiger Solen ur Oster-sky
Och lyser sitt bloss öfver hopen;
Men vakten går framåt i träck och dy,
Likgiltig för nöden och ropen.
Då mötes hans öga af sällsam syn,
Och tår trillar fram under ögonbryn:—
En hand och en bild sticka fram ur dyn.

Han lyfter den arme ur smutsen fram,
Och mördade fången han känner:
I går han i glädje och lycka sam
Vid bref ifrån hem och från vänner.
Nu hemmet ej mera han tänker på,
Men trycker till sist i hand ändå
En bild utaf makan och barnen två.

